

D W Y
B R E G E T H *872/K 33*
5

Ar *Exec.* xxxiii. — 11.

Y GYNTAF

Yn cynnwys taer annogaeth i edifei-
rwch neu ddychweliad at DDUW.

Yr AIL

Yn haeru, a thrwy 'Sgrythurau eglur a rhesy-
mau di-ymwad yn profi, na dderyw i DDUW, trwy
un arfaeth neu ordinhâd gyn-amserol, huniaethu
neb yn an-ochel i ddinystr neu farwolaeth dragy-
wyddol.

At y rhai'n y 'chwanegwyd

DAU

YMOFYNIAD *neu* YMCHWILIAD.

Y CYNTAF,

*Am farn Eglwys Loegr ynghŷlch cyrrhaeddiad y Brynedi-
gaeth Gristianogol, neu rinwedd marwolaeth CRIST.*

Yr. AIL,

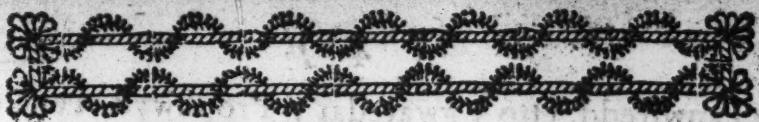
*Am feddiwl St. Pedr, yn yr hyn a ddywed efe, yn y dryd-
edd Benmod o'i ail Epistol, ynghŷlch Ysgrifennadau St.
Paul.*

Gan I O A N W A L L T E R,
Person Llandocheu,

P O N T-Y-F O N:
Argraphwyd gan R. TOMAS.

M,DCC,LXXII.

E Z E C. xxxiii. 11.

— *Dychwelwch, dychwelwch oddi wrth eich ffyrdd drygionus; canys, ty Israel, pa ham y byddwch feirw?*

E L y iawn-ddyaller ac y cyflawn-gyrrhaedder ystyr y Geiriau yma, ni bydd yn anfuddiol ymosyn ynghylch, a gosod allan, yr achos neillduol ar ba un y llefarwyd hwynt.

Y mae'r ARGLWYDD yn nechreu y bennod hon yn dangos mai dyled Gwiliedyddion yn gyffredinol ydyw rhybuddio'r bobl; ac yna y mae efe yn dwyn ar gôf i *Ezeciel* ei ddyled yntau yn neilltuol tu ag at dy *Israël*, i ba un y rhoddasai yr ARGLWYDD ef yn wiliedydd: 7 wers. *Tithau, fab dyn, &c.,---ac y rhybyddiech hwynt oddiwrthyf fi.* Dyled y Prophwyd oedd rhybuddio ei gyd-genedl o'r perygl yr oeddynt ynddo, tra parhaent yn eu gwrthryfelgarwch trwy bechu yn erbyn Duw; gan eu hannog hwy i droi oddi-wrth eu pechodau, a dychwelyd at yr ARGLWYDD trwy wir edifeirwch, fel na byddai anwiredd yn drangwydd iddynt; fel na byddai i'w pechodau ddwyn aflwyddiant tymmhorol, a dinystr tragwyddol arnynt. Er cynhyrfu y Prophwyd i fod yn ddi-dwyll ac yn ddi-esgeulus i rybuddio'r annuwiol o berygl y ffordd yr oeddent yn rhodio ynddi, y mae'r ARGLWYDD yn dywedyd iddo am bwy bynnag a fyddai marw yn ei anwiredd yn ddirybudd, y gofynnid ei waed ef ar law y Prophwyd, am na's rhybuddiodd ef. Ar y llaw arall, er cefnogi a chyffuro y Prophwyd yn y diwyd-gyflawniad o'i swydd, y mae'r ARGLWYDD yn dywedyd iddo, o's rhybuddiai efe yr annuwiol o'i ffordd, i ddychwelyd o honi; er i'r cyfryw wrthod dychwelyd o'i ffordd, eithr marw o hono yn

ei anwiredd, etto y gwardai y Prophwyd ei enaid, am gyflawni o hono ef ei ddyled, er na thycciodd ei waith i ddychwelyd y pechadur.

Yr oedd yr ARGWLWYDD yn rhagweled cyndyn-rwydd yr Iuddewon, a'r modd yr ymddadleuent yn erbyn rhybuddion Duw trwy enau'r Prophwyd, am hynny medd efe yn y 10fed wers; *Llefara hefyd wrth dy Israel, ti fab dyn, Fel hyn gan ddywedyd y dywedwch, O's yw ein hanwireddau a'n pechodau arnom, a ninnau yn dihoeni ynddynt, pa fodd y byddem ni byw?* Yr oedd yr ARGWLWYDD yn y 24 Ben. 23 wers. wedi bwgwrth yr Iuddewon, y dihoenent am eu hanwiredd; wrth adgofio hyn yr oeddynt yn barod i ddywedyd mai arfaeth Duw oedd yr achos o'u parhâd hwynt yn eu pechodau; megis pe dywedafent, Pa fodd y gall yr addewidion o fywyd berthyn i ni, a Duw wedi ein harfaethu i ddihoeni yn ein hanwireddau a'n pechodau? y rhai ydynt eiriau dynion yn anobeithio o drugaredd Duw, ac oddi-wrth hynny yn cymmeryd cefnogrwydd i fyn'd ym mlaen yn eu pechodau.

Yr oedd yr ARGWLWYDD yn rhag-weled yrrwrth-ddadl hon o eiddo'r Iuddewon, ac am hynny y mae efe yn addysgu y Prophwyd ym mlaen-llaw pa fodd i'w hatteb hi; canys, medd efe, *Dywed wrthynt, Fel mai byw fi, medd yr Arglwydd Dduw, nid ymhoffaf ym marwolaeth yr annuwiol, ond troi o'r annuwiol oddiwrth ei ffordd, a byw: dychwelwch, &c.* Wedi dywedyd cymmaint â hyn mewn ffordd o ragymadrodd, yr wyf yn dyfod i ystyried geiriau fy *Nhext*. Y mae'r rhan gyntaf o'r *Text* yn cynnwys ynddi daer annogaeth i edifeirwch neu ddychweliad at Dduw; *Dychwelwch, dychwelwch*; y mae'r gair yn cael ei ddyblu i sicrhâu i ni fod yr ARGWLWYDD yn gwir ddymuno i'w annogaeth gael ei gwrando, a'i orchymmyn gael ei gyflawni. *Dychwelwch, dychwelwch, oddiwrth eich ffyrdd ddygionus*;—y mae ffyrdd gan bechod a marwolaeth, ond nid oes onid un ffordd i'r bywyd: Y mae lle i ddynion i ddewis eu

eu ffyrdd tua dinystr a cholledigaeth drag'wyddol ; y mae un yn dewis ffordd balchder, un arall ffordd meddwdod, un arall ffordd anlladrwydd, &c. ond nid oes gan yr hwn a fynno fyned i mewn i'r bywyd le i ddewis ei ffordd, canys nid oes ond un yn tywys tu ag yno, a hon yw yr **ARGLWYDD JESU**, yr hwn a ddywed am dano ei hûn, *Myfi yw'r ffordd, a'r gwirionedd, a'r bywyd; nid yw neb yn dyfod at y Tad ond trwy fi*, Jo. xiv. 6. Rhodio yn y ffordd gûl, sy'n tywys i'r bywyd, yw ini ganlyn bywyd pŵr a difrycheulyd, sanctaidd a diniwaidd yr **ARGLWYDD JESU**, yr hwn a adawodd i ni esampl fel y canlynem ei ôl ef; *A'r hwn a ddywaid ei fod yn aros ynddo ef*, (i.e. ei fod ef ar y ffordd hon,) *a ddydai yntau felly rodio, megis ag y rhodiodd ef*, 1 Jo. ii. 6. Ac y mae yr hyn y mae'r **ARGLWYDD** yma yn ei orchymmyn iddynt (sef *Dychweliad oddiwrth eu ffyrdd drygionus*) mor dra rhelymmol, fel y mae efe yn ymrefymmu â hwynt, ac yn gofyn iddynt, *pa ham y byddent feirw?* yr hyn sy'n eglur yn arwyddocâu nad oedd nac achos na rhefwmyn y byd a'r iddynt fod felly. --- *Pa ham y byddwch feirw?* Megis y mae bywyd yn arwyddocâu yn gyffredinol yr holl ddedwyddwch hwnnw, y sy ynglyn wrth ewyllys da neu ffafr Duw; felly y mae marwolaeth yn arwyddocâu yr holl gospedigaethau hynny, y rhai ydynt effeithiau digofaint Duw, dan ba rai y cynhwyfir poenau a thrueni yr annuwiolion yn y byd i ddyfod, y rhai a gyfrennir i bob un yn ôl ei ymddygiad ei hun, heb ystyriaid na golygu yn y mesur lleiaf feiau ei henafiaid a'i rieni, *Ezec. xviii*. Y mae'r geiriau marw, a marwolaeth, yn cael eu harferyd yn fynych yn y *Testament newydd* am gospedigaethau y byd nesaf, megis *Rhuf. viii, 13*. &c. ac yn *Dadg. xx. 14*. hwy a elwir yr ail farwolaeth; yr hwn fydd ymadrodd a arferir gan yr Iuddewon eu hunain, fel y dengys y *Dysgedigion*.

Wedi agory Geiriau fel hyn, mi a âf ym mlaen, Yn (I.) I ystyriaid yr annogaeth daer a gwresog i ddych-

i ddychweliad neu droedigaeth at Dduw, a roddir i ddynion yn y geiriau cymmhellgar yma; *Dychwelwch, dychwelwch, oddiwrth eich ffyrdd drygionus.*

Yn (II.) Mi a amcanaf ddangos nad oes gan ddynion un esgus digonol i'w gynnyg, nac un gwîr refwm i'w roddi, am eu gwaith yn diystyru y tiri-on wahoddiad yma, ac yn gwrthod ufuddhâu i'r daer annogaeth hon; a hyn a wnâf wrth ystyriaid y rhan olaf o'm *Text*, sef, *Pa ham y byddwch feirw?*

Ac yn (I.) Yr wyf i ystyriaid yr Annogaeth daer &c.

Y mae dynion trwy bob pechod a wnelont yn ymbellhâu oddi-wrth y Duw, yr hwn a'u gwnaeth; y maent trwy bob gweithred ddrwg ac annuwiol a wnelont, trwy bob gair segur ac ofer a lefaront, trwy bob meddwl ysgafn a llygredig a lettuont, yn cilio cynnifer a hynny o gamrau oddi-wrth yr ARGLWYDD, yr hwn sy'n dal anadl einioes yn eu ffroenau, ac yn eu cynnysgaeddu â phob trugaredd y maent yn ei mwynhâu.

O's gwîr yw hyn, O! mor belled y mae'r rheini oddi-wrth Dduw, y rhai sy wedi byw i weled henaint a phen-llwydni, heb wneuthur dim yn eu holl fywyd ond pechu yn ei erbyn! y rhai y mae myfyrdodau eu calonau, geiriau eu geneuau, a gweithredoedd eu dwylaw, yn halogedig, yn ffi-aidd ac yn ddrygionus bob amfer? Y mae dyn wedi ymadael â Duw yn ei gwmp yn *Adda*, ac am hynny y mae ef ym mhell oddi-wrtho, ac yn ddi-eithr iddo yn ei enedigaeth naturiol; ond megis pe na bai hynny yn ddigon, y mae efe yn cilio ymhellach beunydd oddi-wrtho, trwy bechodau gweithredol, trwy ddilyn yr esamplau annuwiol a roddir yn wastadol ger ei fron, trwy gydsynnio â phrofedigaethau ei clyn ysprydol, yr hwn nid yw'n gorphwys na dydd na nôs, ond yn ceisio ei demptio a'i ddinystrio bob amfer ac ym mhob lle. Fel hyn, y mae dyn yn ei gyflwr naturiol yn dyfod i fod ym mhell iawn oddi-wrth Dduw, ac yn ganlynol,

lynol, yn gwbl ddieithr iddo ; am hynny y dywed yr *Apostol* fod dynion yn y cyflwr hwn wedi ymddieithro oddiwrth fuchedd DDUW ; *Ephes. iv. 18.* i.e., ei bod heb DDUW yn y byd ; *Pen. ii. 12.* Fe ddywed ein HARGLWYDD ei hun yn y ddammeg, i'r mab afradlon gymmeryd ei daith i wlâd bell, i arwyddocâu y dieithrwch a'r pellder anfeidrol y fydd rhwng y DUW pŵr a sanctaidd, a'r pechadur anedifeiriol ac annychweledig.

Y mae dynion ynte, tra maent yn eu cyflwr naturiol, heb na chyfrinach na chyfeillach â DUW, ym mhell oddi-wrtho ac yn ddieithr iddo. Fel hyn, y mae dynion wrth natur yn myned megis defaid ar gyfeiliorn ; eithr y mae DUW, y mae'r *Arglwydd Jesu*, yr hwn yw Bugail ac Esgob ein heneidiau, yn edrych arnynt â llygad ei drugaredd, yn tofturio wrthynt, ac yn dyner ac yn drugarog yn eu cynghori i ddychwelyd oddi-wrth ei ffyrdd drygionus, gan eu gwahodd yn dirion i ddyfod atto ei hun.

Mi a âf ym mlaen i ddangos dan y *Pen* hwn (1) Y modd y mae i'r rhai fy ar gyfeiliorn ddychwelyd at DDUW, fel y bo iddynt gael eu derbyn ganddo. (2) Mi a gynnygaf rai ystyriaethau difrifol er eu cynhyrfu i ddychwelyd yn ddi-oed, yn ôl yr annogaeth yn y *Text*.

Ac yn (1) Y modd y mae &c. A'r cam cyntaf i wir ddychweliad yw difrifol ystyriaeth o ffyrdd dyn ei hun. Medd y *Salmydd*, *Meddyliais am* (neu ystyriais) fy ffyrdd, a throais fy nhraed at dy dystiolaethau di ; *Salm. cxix. 59.* Pan y rhoes y *Salmydd* ei galon i feddwl am ei ffyrdd, ac yr ystyriodd mai cyfeiliornus oeddynt, nid oeddodd ete i droi oddi arnynt i ffyrdd, neu at dystiolaethau DUW, oddi-wrth ba rai yr aethai ar gyfeiliorn. Y cam cyntaf o ddychweliad y mab afradlon oedd, gwir ystyriaeth o'i druenus gyflwr, o herwydd, Pan ddaeth atto ei hun, efe a ddywedodd, Pa sawl gwâs cyflog o'r eiddo fy nhâd fydd yn cael eu gwala

Ia a'u gweddill o fara, a minnau yn marw o newyn?
Mi a godaf, &c.

Ac efe a gododd, &c.

Cyn gynted ag y daeth hwn atto ei hun, ac yr ystyriodd ei druenus a'i beryglus gyflwr, nid arhofai fe fynud yn hwy, eithr efe a gyfododd, ac addychwelodd at ei Dâd. O's un waith y daw gwir ystyriaeth o'i ffyrdd i mewn i galon pechadur, ni all Satan ei gadw ef ym mhellach yn ei grafangau, eithr efe ddyrr allan ac a ddychwel at Dduw, oddiwrth ba un y ciliodd, trwy bechu yn ei erbyn.

O eisiau gwir ystyriaeth, o'i berygl, a theimlad o'i drueni, y mae, fod llawer un, ar ôl dechreu yn dëg, fel y tybygid, etto yn methu dychwelyd at Dduw, eithr yn troi yn ôl, neu o'r nailltu ar y ffordd. Dyma'r hyn y mae ein *Harglwydd* yn ei arwyddocâu, pan y dywed, *Pwy o honoch chiwi a'i fryd ar adeiladu twr, nid eistedd yn gyntaf, a bwrw'r draul, a oes ganddo a'i gorphenno?* Rhag wedi iddo ofod y sail, ac heb allu ei orphen, ddechreu o bawb a'i gwelant ei watwar ef, gan ddywedyd, *Y dyn hwn a ddechreuodd adeiladu, ac ni allodd ei orphen; Luc. xiv. 28; &c.*

Y mae rhai dychweliadau byrbwyll ac anystyriol, ac yn ganlynol yn ddibara; yn unig yn ymddangos, ac yna yn diflannu; yn gyffelyb i'r hâd yr hwn a fyrthiodd ar graig-le, ac a eginodd ar fyrder am nad oedd iddo ddyfnder daear, ond am nad oedd gwreiddyn iddo a wywodd ar frys; ac felly a aeth yn ddiffrwyth; am y fâth ddychweliad a hwn fe a ellir dywedyd fel y dywedodd yr *Arglwydd* am *Cicaion Jonah*, *Mewn noswaith y bu, ac mewn noswaith y darfu.* Gwir ystyriaeth o ffyrdd dyn ei hun yn y dechreu sy'n gwneuthur dychweliad yn barhaus; hyn sy'n rhoddi gwreiddyn iddo, yn peri iddo dyfu i addfedrwydd, a dwyn ffrwyth i berffeithrwydd. Pethau dibwyll, pethau dibara ydynt; eithr yr hyn a feilir ar ddirifol ystyriaeth yn y dechreu, hwnnw sy fwyaf tebygol i barhau hyd y diwedd.

y diwedd. Hyn fy'n peri fôd cynnifer ar ôl dechreu yn yr Yspryd yn diweddu yn y cnawd, sef am nad ydynt erioed wedi gwir ystyriaid eu trueni, erioed wedi meddwl am eu ffyrdd gyd â'r ystyriaeth a'r difrifoldeb a ddylasent. Argoel ddrwg yw gwylltineb a byr-bwylldra mewn dychweliad, canys ansefydlogrwydd fy'n wastad yn canlyn.

Agored yr ARGLWYDD ein llygaid i weled ein trueni, a rhodded i ni galon i ystyriaid ein ffyrdd, fel y bô i ni felly ddychwelyd at Dduw, fel y bô i ni gael ein derbyn ganddo! Y mae dynion, tra maent yn nheyrnas grâs, ar eu dychweliad at Dduw, ar eu taith tu a'r nefoedd; ac nid ydynt byth yn dyfod mor agos nad oes ganddynt fyth le i ddyfod yn nês.

Y mae rhai yn dechreu eu dychweliad yn dêg, yn rhedeg yn dynn dros ennyd, eithr yn methu ar y ffordd cyn dyfod i ben eu taith, cyn dyfod at Dduw i ogoniant; y maent yn gadael eu pechodau, yn diangc allan o amryw faglau, eithr yn y diwedd yn cael eu rhwystro drachefn â'u hên bechodau, a'u gorchfygu, fel y mae eu diwedd yn myned yn waeth na'u dechreuad; neu ynte, o's metha Satan eu troi hwynt yn ôl i'w hên bechodau, efe a esyd ryw bechod newydd o'u blaen, efe a esyd faglau newyddion yn eu ffyrdd, o herwydd nid yw'r un cyfrwys hwnnw yn gadael un garreg heb ei threiglô (megis y dywedwn) er cael allan (neu ffeindio) ffordd i ddinystrio eneidiau; ond rhodded yr ARGLWYDD i ni ddoethineb i adnabod ei ddichellion, ac i ddiddymmu ei amcanion ef! O's rhyw un, trwy adnabyddiaeth yr ARGLWYDD a'r Achubwr JESU GRIST, a ddiangc rhag meddw-dod, Satan a amcana ei faglu a'i ddala yn y rhwyd o gybydd-dod; o's rhyw un trwy râs a âd ei ofer-ymarwedd-iad, ac a ddiangc rhag yr halogedigaeth y fy'n y byd trwy bechod, Satan a amcana ei ddal yn ei rwyd o ragrith, neu ynteu ei wthio i falchder ysprydol; pan gadawo ryw un gyfeiliorni ar y llaw afwy, Satan a rydd ei fryd ar ei wthio dros y ffordd,

gan beri iddo gyfeiliorni ar y llaw ddeheu ; y mae efe yn fynych yn taflu ymryffonnau ac ymbleidiau ymmyfc dynion, gan beri cynnen rhwng brodyr, i'w rhwyfstro yn eu dychweliad at Dduw, a'u hattal yn eu taith tua'r nefoedd. *Demas* a fu'n obeithiol iawn un-waith, a ddechreuodd yn dëg ddychwelyd oddi-wrth ei *ffyrdd* drygionus, eithr Satan a dannodd y rhwyd o hudoliaeth golud o'i flaen, ac a daflodd y byd yn ei ffordd, a thrwy hynny a'i rhwyfstrodd ac a'i gorchfygodd : medd *St. Paul*, *Demas a'm gadawodd, gan garu'r byd presennol*, 2 *Tim.* iv. 10. Fel hyn, y mae dynion yn fynych yn diangc rhag un pechod, a thrwy hudoliaeth Satan yn cael eu gorchfygugan un arall ; tra mae eraill yn cymmeryd eu gorphwysfa dan gyfgod eu dyledswyddau, a thrwy hynny yn methu dychwelyd at Dduw ; yn ymorphwys yn eu hunan-gyfiawnderau, a thrwy hynny yn dyfod yn fyrr o ogoniant yn y diwedd. Ystyriwn y pethau hyn, ac na thwyllwn ein hunain ; nid oes un dychweliad a wna lês, oddi-eithr i ni ddychwelyd yn hollol at Dduw, heb bwyso ar neb o'n dyledswyddau, na chymmeryd ein gorphwys mewn neb rhyw gyflawniadau ; o's dychwelyd a wnawn fel y mynn Duw i ni ddychwelyd, rhaid ywi ni fod yn gydwybodolyn y cyflawniad o bob dyledswydd, hebeistedd dan gyfgod un o honynt, eithr dyfod yn y blaen trwyddynt oll hyd oni chyfarfyddom â Duw, ac y mwynhäom gymmundeb ag ef : *O Israel o's dychweli, dychwel attafi, medd yr ARGLWYDD* ; *Jer.* iv. 1. Y mae llawer yn dychwelyd oddi-wrth un pechod at un arall ; y mae amryw yn dychwelyd oddi-wrth allanol-bechodau i orphwys mewn allanol-ddyledswyddau, ond ychydig mewn cymhariaeth yw'r rhai sy'n dychwelyd at yr ARGLWYDD mewn gwirionedd. Y mae rhai yn nesau at Dduw a'u geneuau a'u calonau ymmhell oddi-wrtho ; am y rhain y dywed y Prophwyd, *Agos wyt yn eu genau, a phell oddi-wrth eu calonau*, *Jer.* xii. 2. am y rhai hyn

hyn y dywed yr *Apostol*, *Y maent yn proffesu yr ad-
waenant Dduw, eithr ar weithredoedd ei wadu y maent,
gan fod yn ffaidd, ac yn anusudd, ac at bob gweith-
red dda yn anghymmeradwy; Tit. i. 16. am y rhai
hyn y dywed Ezeciel, A'u geneuau y dangosant gari-
ad, a'u calon fydd yn myn'd ar ol eu cybydd-dod; Pen.
xxxiii. 31. Ond nid oes gan yr Arglwydd fawr hy-
frydwch yn y rhai a ddychwelant atto a'u geneuau
yn unig, eithr y rhai a ddychwelant a'u calonnau, a'r
rheini yn unig, a fyddant cymmeradwy gyd ag ef.
Meddein *Harglwydd* eu hun, *Nid pob un fydd yn dy-
wedyd wrthyf, Arglwydd, Arglwydd, a ddaw i mewn i
deyrnas nefoedd; ond yr hwn fydd yn gwneuthur
ewyllys fy nhâd yr hwn fydd yny nefoedd; Mat.
vii. 21. O's mynnwn ddychwelyd at Dduw yn-
te, fel y bo i ni gael derbyniad gyd ag ef, rhaid yw
i ni ddychwelyd atto â'n holl galon, ac nid yn
rhagrithiol, neu â'n geneuau yn unig. Y mae'r
Arglwydd yn achwyn ar *Juda*, na ddychwelodd hi
atto ef â'i holl galon, er gweled o honi ei farnedig-
aethau ar *Israel* wrthnyflig; *Er hyn oll, medd efe,
ni ddychwelodd Juda ei chwaer anffyddlon attafi,
â'i holl galon, eithr mewn rhagrith; Jer. iii. 10.*
Ond ffaidd gan yr *Arglwydd* y cyfryw ddychweliad;
eithr yr hwn a ddychwelo at Dduw â'i holl galon
a dderbynnir, a'r hwn a weddio ar Dduw â'i holl
galon a wrandewir; o herwydd calon-wafanaeth
yw'r unig wafanaeth cymmeradwy gyd ag ef; *Cei-
fiwch fi, (medd efe) a chwi a'm cewch, pan y'm cei-
fioch a'ch holl galon, Jer. xxix. 13. O's dychwel-
wn ynte, cymmerwn ein calonnau gyd â ni, canys
nid yw ond ofer cynnyg y genau i Dduw, tra ced-
wir y galon i bechod ac anwiredd; Pe edrychafwn
ar anwiredd yn fy nghalon (medd y *Salmydd*) ni wran-
dawfai'r Arglwydd; lxvi. 13. Ond fel y gwypo
yr hwn a ewyllysio y môdd i ddychwelyd at Dduw
fel y bô iddo gael ei dderbyn ganddo, ystyried y
cyfryw un, mai megis yr ymadawodd oddi-wrtho
trwy wneuthur pechodau, felly fôd yn rhaid iddo***

ddychwelyd atto trwy arferyd y gwrthwyneb-rasufau: yr hwn a ymadawodd trwy falchder, dychweled trwy ofstyngeiddrwydd; yr hwn a ymadawodd trwy hunan-gais, dychweled trwy hunan-ymwadiad; yr hwn a ymadawodd trwy wageddau, dychweled trwy ddifrif-weddiau; yr hwn a ymadawodd trwy annhrugarogrwydd, trwy ormais a thrais, dychweled trwy ddangos trugaredd i'r tlodion, trwy dorri ei fara i'r newynog a diodi'r fychedig, trwy wneuthur iawn i'r rhai gorthrymmedig, a thalu yn ôl yr hyn a ddygodd efe trwy gamwedd oddi-ar neb; fel hyn y gwnaeth *Zaccheus* ar ei ddychweliad, o herwydd (medd efe) *Wele hanner fy na, o Arglwydd, yr ydwyf yn ei roddi i'r tlodion, ac o's dygais ddim o'r eiâdo neb trwy gam-achwyn, yr ydwyf yn ei dalu ar ei bedwerydd; Luc. xix. 8.* Ni cheir ond ychydig o'r fâth ddychwelwyr a *Zaccheus* yn ein dyddiau ni, er fod llawer, fel y mae mwyaf y trueni, yn ymado oddi-wrth Duw trwy bechu fel efe! Yr hwn a ymadawodd oddi-wrth Duw trwy feddwdod, dychweled atto trwy sobrwydd, yr hwn a ymadawodd trwy loddest ac afradlonrwydd, dychweled trwy ddirwest, ympryd ac arbedrwydd; mewn gair, yr hwn a ymadawodd trwy wneuthur drygioni, dychweled trwy wneuthur daioni; yr hwn a ymadawodd trwy bechod, dychweled trwy räs, ac efe a dderbynnir yn gymmeradwy.

Cymmaint a hyn am y modd y dylem ddychwelyd.

Yr wyf yn (2) I gynnyg rhai ystyriaethau difrifol er cynhyrfu y rhai fy ar gyfeiliorn i ddychwelyd yn ddi-oed, yn ôl yr Annogaeth yn y *Text*.

Ac yn (1) Ystyried y cyfryw mai Duw, yr hwn fy'n eu galw i ddychwelyd atto, yw eu Creawdwr, a'u Cynhaliwr; mai efe yw'r hwn a'u gwnaeth ar y cyntaf, eu lluniodd yn y grôth, a'u cadwodd ym mherygl yr enedigaeth; a'u cynhaliodd a'i aml drugareddau, o'r dydd hwnnw i'r dydd heddyw; fydd beunydd yn dal anadl einioes yn eu

froenau,

ffroenau, er eu bod hwy mor anniolchgar ac anystyriol yn cilio oddi-wrtho, trwy bechu yn ei erbyn; dyma'r un a ddywedodd yn fy *Nhext*, *Dychwelwch, dychwelwch*; na atto Duw ynte fod neb o honom mor afresymmol a gwrthod dychwelyd with y gwahoddiad hwn! *Dychwelwch, dychwelwch*, medd y Brenhin tragywyddol ac anfarwol; *dychwelwch, dychwelwch*, medd *Arglwydd* nefoedd a daear, wrthym ni ei ddeiliaid gwrthryfelgar; ac a fyddwn ni mor anystyriol a gwrthod dychwelyd? na atto Duw! Yr ydym ni oll wedi myned i wlad bell gyd â'r Mâb afradlon, y mae ein Tâd o'u fawr dynerwch a'u drugaredd yn ein gwahodd i ddychwelyd; O ynte, na fyddwn mor ynfyd ac anghall a diyfstyru ei wahoddiad, ei raslawn wahoddiad, ef! Medd *Moses* wrth yr *Israethiaid* cyndyn a gwrthryfelgar, *Ai hyn a delwch i'r Arglwydd, bobl ynfyd ac anghall? onid efe yw dy Dad, a'th brynwr? onid efe a'th wnaeth, ac a'th siccrhaodd? Deut. xxxii. 6.* Ystyriwn hyn, ac nac oedwn ddychwelyd.

Pan ddywedwyd wrth *Bartimeus* ddall, (yr hwn oedd yn llefain ar ôl ein *Harglwydd* ar ei waith yn myned heibio,) *Cymmer galon, cyfod, y mae efe yn dy alw di, O!* gyd â'r fâth barodrwydd a llawenydd y tafloodd efe ymaith ei gochl, y cyfododd ac y daeth at yr *JESU!* *Marc x. 46.* Ond gofydus yw meddwl, gyd â chymmaint o gyfglydrwydd a marweidd-dra, y mae y rhan fwyaf o wrandawyr, yn ein dyddiau ni, yn gwrando'r gwahoddiad cariadus a chyffurus oddi-wrth yr *Arglwydd*, trwy eneuau ei Weinidogion, *Dychwelwch, dychwelwch, oddiwrth eich ffyrdd drygionus!*

Yn (2) Ystyriwn barodrwydd Duw i dderbyn y gwaethaf a wir ddychwelont atto. Er bod rhai annuwiolion, fel y dywed yr *Apostol*, yn troi grâs ein Duw ni i drythyllwch; er bod rhai mor anystyriol, am fod Duw yn barod i faddeu i'r gwir edifeiriol, a chymmeryd achlyffur oddi-wrth hynny i barhâu yn eu pechodau; er bod rhai, meddaf,
mor

mor ynfyd a myn'd ym mlaen yn eu ffyrdd ddrygionus yn galonnog o herwydd bod Duw yn drugarog; etto nid dyma'r effaith y ddyleu, nac y mae'r ystyriaeth hon yn ei gael ar ddynion rhesymmol. Medd St. Paul wrth ymresymmu â'r pechadur anystyriol anedifeiriol, *A wyt ti yn ddistyr golud ei ddaioni ef, a'i ddioddefgarwch, a'i ymaros, heb wybod fod daioni Duw yn dy dywys di i edifeirwch?* Rhuf. ii. 4. -- Oni ddichon yr ystyriaeth o ddaioni Duw, ei hirymaros, a'i barodrwydd i faddeu, doddi calonnau celyd pechaduriaid, a'u denu i ddychwelyd atto; pa beth a'i gwna? A arbedodd Duw nyni, pan yr oeddem ni yn haeddu ein cospi? A amgylchynodd efe nyni â'i drugareddau, tra'r oeddem ni yn ei gynhyrfu trwy ein pechodau? Ac a ydyw efe fyth yn wrefog ac yn garedig yn parhâu i'ngwahodd ni atto, gan ddywedyd, *Dychwelwch, dychwelwch?* O mor galed yw'r galon, ac ynfyd yw'r enaid ynte, yr hon ni ddychwel atto wrth ei dirion wahoddiad ef! *Gadaewed y drygionus ei ffordd* (medd y Prophwyd,) â'r gwr anwir ei feddyliau; a dychweled at yr ARGLWYDD, ac efe a gymmer drugaredd arno; ac at ein Duw ni, o herwydd efe a arbed yn helaeth; *Esay. lv. 7.*

Y mae'r Duw trugarog yn ein gwahodd ni atto, y mae y Duw hir-ymarhous yn ein galw i ddychwelyd, ac oni ddychwelwn ni ynte heboedi'n hwy? Y pechaduriaid mwyaf, er amled yw'ch anwireddau, etto o's dychwelwch yn wirioneddol, o's â'ch holl galon, y mae derbynniad groesawus i chwi, y mae y Duw trugarog yn barod i faddeu eich amf bechodau; medd yr ARGLWYDD wrth y Prophwyd, *A welaiſt ti hyn a wnaeth Israet wrthnyffig?* Hi a aeth i bob mynydd uchel, a than bob pren deiliog, ac a butteiniodd yno. A mi a ddywedais wedi iddi wneuthur hyn i gyd, *Dychwel attafi, Jer. iii. 67.* Pa bechadur bynnag ynte a fyddo ddi-dwyll yn ei ddychweliad a fydd ficcr o gael derbynniad;

iad; *Yr hwn a ddel attafi* (medd ein HARGLWYDD) *ni's bwriaf ef allan ddim; Jo. vi. 37.* Fel y iawn-ddéalloch mor barod yw Duw i dderbyn pechaduriad dychweledig, ystyriwch ddammeg y mab afradlon; yno y gwelwch y mab yn dychwelyd dan ofni, a'r Tâd yn ei ganfod o hirbell, ac yn tofturio, ac yn rhedeg, ac yn syrthio ar ei wddf ef, ac yn ei gusanu; y mae ei dâd yn gorchymmyn dwyn allan y wisg oreu, a'i gwisgo am dano, a rhoddi modrwy ar ei law ac efgidiau am ei draed; y mae ef yn gorchymmyn llâdd y llô pasgedig fel y bwyttäent ac y byddent lawen; canys (medd efe) fy mab hwn oedd farw, ac a aeth yn fyw drachefn, ac efe a gollesid, *ac a gaed: Luc. xv.* Yma y mae digon o gyffur i bechadur edifeiriol; y mae'r mab afradlon ar ei ddychweliad yncael y fath dderbyniad groesawus gan ei dâd, ar na's gallasai ei galon ond braidd gobeithio am dano, a gwell ni's gallasai ei galon ddymuno. O! ynte, *Dychwelwch, dychwelwch, oddi wrth eich ffyrdd drygionus*, gan fod y fâth dderbynniad groesawus gyd â Duw i'r cywir Ddychwelwr.

Yn (3) Ystyriwch, o's gwrthodwch ddychwelyd, y bydd i'r hwn sy'n awr mor garedig yn eich gwahodd i ddychwelyd atto, ar ôl hyn eich gyrru oddi-wrtho â melldith ar eich pennau, gan ddywedyd; *Ewch ymaith oddi-wrthyf, chwi rai melldigedig, i'r tan tragywyddol, yr hwn a barotowyd i ddiabol, ac i'w angylion.* O mor ofnadwy fydd gweled tirion OEN DUW wedi troi yn llew dig! yn llew dig, meddaf, yn erbyn yr holl fleiddiaid hynny, y rhai ni chymmerant yn awr eu perfwadio i ddychwelyd oddi-wrth eu *ffyrdd drygionus*, a rhodio fel defaid ger ei fron. Y rhai a ddiystyrant diriondeb yr OEN yn awr a gânt ddioddef creulonder y llew ar ôl hyn. Y rhai ni fynnant i Fâb Duw deyrnafu arnynt mewn trugaredd yn y byd hwn, a gânt oddef iddo eu hyffu yn ei ddig yn y byd ddaw; y rhai ni fynnant iddo eu puro oddi-wrth eu

eu pechodau yn y dydd hwn, a gânt oddef iddo
 ryw ddydd eu rhwygo pryd na byddo Gwaredydd.
 Y rhai ni ddychwelant yn awr oddi-wrth eu *ffyrdd*
 drygionus, a dywyfir ar fyrder ganddynt, trwy
 'stafelloedd angau, i'r llynn fydd yn llosgi o dân a
 brwmstau; lle nid yw eu pryf hwynt yn marw,
 na'r tân yn diffodd. O dychwelwch ynte, fel na
 byddo anwiredd yn dramgwydd i chwi.

E Z E C. xxxiii. 11.

— *Dychwelwch, dychwelwch, oddi-wrth eich ffyrdd drygionus; canys, ty Israel pa ham y byddwch feirw?*

W E D I i mi, yn yr Ymadrodd blaen-
orol agor y geiriau, trwy ddangos yr
ystyr naturiol o honynt, ynghyd â'r
achos ar ba un y llefarwyd hwynt, mi
a fwriadais ac a addewais ddau beth;
sef. Yn (1) Ystyriaid yr Annogaeth daer a gwref-
og i ddychweliad neu droedigaeth at Dduw, a
roddir i ddynion yn y geiriau cymmhellgar yma;
*Dychwelwch, dychwelwch, oddi-wrth eich ffyrdd drygi-
onus.*

Yn (II.) Dangos nad oes gan ddynion un ef-
gus digonol i'w gynnyg, nac un gwir reswm i'w
roddi, am eu gwaith yn diystyru y tirion wahodd-
iad yma, ac yn gwrthod ufuddhau i'r daer annog-
aeth hon; yr hyn a addewais ei wneuthur trwy
ystyriaid y rhan olaf o'm *Text*, sef, *Pa ham y bydd-
wch feirw?*

Am y Pen cyntaf, mi a lefarais arno yn dra
helaeth yn yr Ymadrodd o'r blaen ar y Geiriau
hyn. Yr wyf yn dyfod yn awr yn ôl fy addewid,
dan yr ail Ben, I ddangos nad oes, &c. Yr hyn,
trwy gymmorth Duw, yr wyf yn amcanu ei wneu-
thur wrth ystyried y rhan olaf o'm *Text*, sef, *Pa
ham y byddwch feirw?*

Y mae Duw yma o'i ddirfawr ddaioni, a'i dyner
drugaredd, yn ymddarostwng i ymresymmu â
gwaith ei ddwyllaw; Y mae Efe yn hawddgar yn
gofyn i'r Iuddewon anufudd, cyndyn a gwrthry-
felgar, *Pa ham y byddent feirw*, (i.e.) *pa ham y
byddent druenus?* Ac o herwydd mai Duw ang-
hyfnewidiol yw ein Duw ni; o herwydd mai yr

un yw ei drugaredd ef yn awr, ac yn yr amseroedd gynt; y mae efe yn gofyn i bechaduriaid anedifeiriol yr awr hon, *Pa ham y byddwch feirw?* Dygwch eich rhesymmau cadarnaf yr awr hon, ac atebwch y gofynniad yma o's gellwch.

O's ateb a wnewch, rhaid yw i chwi ddywedyd, naill a'i na ellwch chwi lai; neu ynte na fynnwch chwi lai, na marw, (i.e.) na fynnwch chwi lai na glynw wrth eich pechodau yn y byd hwn, a thrwy hynny, bod yn druenus yn y byd a ddaw, yr hyn a feddwl yr Yspryd Glân wrth y gair, *marw*, yn y *Text*. O's y cyntaf a roddwch yn lle ateb, yr ydych yn cyfrif eich marwolaeth neu'ch trueni i arfaeth ac ewyllys Duw. Eithr o's yr ail a roddwch yn ateb, yr ydych yn ei gyfrif i'ch dewisiad eich hunain.

Mi a âf ym mlaen i ymrefymmu ynghylch y ddau refwm afrefymmol hyn.

Y mae rhai pechaduriaid mor ynfyd a chyfrif eu mharwolaeth i arfaeth neu ordinhâd Duw; fel hyn y gwnaeth yr Iuddewon yn amser *Ezeziel*, canys meddant hwy yn y wers o flaen fy *Nhext*, *O's yw ein hanwireddau a'n pechodau arnom, a nintrau yn dihoeni ynddynt, Pa fodd y byddem ni byw?* Megis pe dywedasant, O's yw Duw wedi arfaethu i ni fod fel hyn, pa beth a allwn ni oddi-wrtho? felly y mae llawer o ddynion yn ein dyddiau ni yn ymrefymmu; nid yn unig y rhai sy'n rhedeg gyd â'r annuwolion cyhoeddus i bob rhyw ormod ryffedd, ac wedi ymwerthu i wneuthur drwg; ond hefyd, amryw o'r rhai y sy, mewn rhyw fesur wedi gadael eu pechodau, a diwygio eu bucheddau; y rhai fydd a chanddynt enw eu bod yn ddynion crefyddol, yn uchel yn ffafr Duw, ac yn ddiogel yn nghariad yr ARGHWYDD JESU, o's cymmerwn eu gair hwynt eu hunain am hynny. Y mae y rhai olaf hyn, (meddant hwy,) wedi eu diogelu gan Duw oddi-wrth allu marwolaeth trwy arfaeth dragwyddol; ac y maent hwy allan o berygl
bob

bob amfer am nad yw'n bosibl iddynt fôd yn druenus; ond ar y llaw arall, hwy a haerant fôd Duw yn myned heibio i eraill, gan eu gadael yn rhwym yn eu trueni, heb un possiblwydd iddynt i ddyfod allan o grafangau marwolaeth, i ba rai y syrthiafant trwy anufudd-dod ein rhieni cyntaf.

Ond a oes gwirionedd yn yr athrawiaeth hon? mor belled oddi-wrth hynny, fel nad oes gym-maint a rhith neu gysgod rheswm ynddi. A yd-yw'r athrawiaeth hon yn gyttunol â'r 'sgrythyrau? mor belled oddiwrth hynny, fel y mae yn gwbl wrthwyneb iddynt. Er bod rhai ddynion mor af-refymmol a bwrw'r athrawiaeth hon ar Dduw, a'i thaflu ar ysgwyddau yr Holl-alluog, etto y mae efe yn hollol yn ymwrthod â hi; y mae gen-nomni ei Air Ef am hynny, acfe gredir gair yr on-est a'r geir-wir ym mhlith dynion, pa faint mwy y dyleu gair y Duw digelwyddog, gair y Gwirion-edd ei hun, gael ei gredu? *Nid oes ewyllys gennyf i farwolaeth y marw, medd yr Arglwydd Dduw. Dych-welwch gan hynny, a byddwch fyw; Ezech. xviii. 32.* Pe bai rhyw un mor ynfyd a gwneuthur gwrth-ddadl, ac ammeu'r gwirionedd hwn, wedi i'r ARGLWYDD wneuthur dadguddiad mor eglur o'i raslon ewyllys ynghylch iechydwriaeth pechaduri-aid; oni allwn i yn gymmwys iawn ateb y cyfryw un trwy waeddi allan gyd â'r Apostol, *O ddyn, pwy wyt ti yr hwn a ddadleui yn erbyn Duw?* Ond rhag i ryw un ddywedyd fy môd yn torri y cw-lwm o eisieu gallu ei ddattod; ac i roddi pob chwareu tēg yn y byd i amddiffynwyr yr *arfaeth*, a gwrthwynebwyr y cynnyg digonol o rās, a phossi-blrwydd iechydwriaeth, i bob dyn; mi a roddaf i chwi etto ychwaneg er cadarnhau y gwirionedd.

Pan fo dynion yn ammeu gwirionedd gwr ar ei air, hwy a fynnant lw gantho, ac yna hwy a'i cred-ant, canys (fel y dywed yr Apostol) *Llw er sicer-wydd fydd derfyn ar bob ymryson*; felly, Duw yn ewyllysio yn helaethach ddangos i ddynolryw ddi-

anwadalwch ei ewyllys da tu-ag attynt, a'i siccrhä-odd trwy lw; fel trwy ddau beth di-anwadal, (sef ei air a'i lw) yn y rhai yr oedd yn ammhoffibl i Dduw fôd yn gelwyddog, y gallem ni gael ficcrwydd o'i amcanion daionus tu ag at feibion dynion, a'i raslawn feddyliau tu ag at bob pechadur: Ac oblegid na allai dyngu i neb oedd fwy, efe a dyngodd iddo ei hun; o herwydd, *Fel mai byw fi, medd yr Arglwydd Dduw, nid ymhoffaf ym marwolaeth yr annuwiol, ond troi o'r annuwiol oddi-wrth ei ffordd, a byw: dychwelwch, &c.*

Y mae yma bedwar peth i ddal fulw arnynt er cadarnhâu y gwirionedd; (1) yr hyn nid yw'r ARGLWYDD yn ymhoffi ynddo, sef, *marwolaeth yr annuwiol*; (2) yr hyn y mae'r ARGLWYDD yn ymhoffi ynddo, sef, *troi o'r annuwiol oddi-wrth ei ffordd, a byw*; a'r ddau bwngc hyn y mae efe yn eu cadarnhâu, y naill yn gyftal a'r llall, trw'r llw arbennig hwnnw, *Fel mai byw fi*: (3) *taer annogaeth i edifeirwch neu ddychweliad*; (4) *ymofyniad gwresfog a hawddgar, pa ham y byddent feirw*. Ac oni all y dyfrifol ystyriaeth o'r 4 pwngc hyn argyhoeddi dynion fod yr ARGLWYDD yn gwirddymuno iechydwriaeth yr annuwiol, yn didwyll-ewyllysio troedigaeth pob pechadur, nid yw ond ofer i ni lasurio i brofi neu gadarnhâu un rhyw wirionedd trwy'r 'sgrythyrau. O's na chredir gwr ar ei air, etto ond odid fe'i credir ef ar ei lw; eithr o's ni chredir mo hono ar ei lw, nid oes gantho un sicrwydd neu gadarnhâd ym mhellach i'w roddi: ond mor annuwiol ac afresymmol yw rhai ddynion, fel na chredant mo ARGLWYDD DDUW y gwirionedd, nac ar ei air, nac ar ei lw; ac am hynny, nid oes dim a all ei hargyhoeddi hwynt; y maent wedi dewis iddynt eu hunain ddaliadau gwrthun, anghariadus ac afresymmol; a'u hamddiffyn a fynnant, er na 'sgrythyrau na rhesymau, er dim a ddywetto na Duw na dynion ar air nac ar lw yn eu herbyn: lle y dylent fyned at yr

yr ysgrythyrau ym mlaenaf, a ffurfio eu daliadau wrth y rhain, y maent hwy, yn y gwrthwyneb, yn gyntaf, yn ffurfio iddynt ei hunain ddaliadau, ac yna yn myned at y 'sgrythyrau i'w gwyr-droi, er peri iddynt gyttuno a'u hynfydrwydd hwynt. I ba ddiben, debygech chwi, y mae Duw yn gwneuthur y dyftiolaeth arbennig hon o'i ddymuniad am droedigaeth yr annuwiol? ai er peri i ni gredu yr hyn nid yw Efe yn ei fwriadu? Na atto Duw i dyb mor anweddaidd am dan ei Fawrhydi gael lle yn ein calonnau un amfer!

O's na chredwn fod yr ARGLWYDD yn ddidwyl yn y dyftiolaeth arbennig hon; nid oes gennym un rheswm i gredu ei fod ef felly, mewn un dyftiolaeth nac addewid, a wnaeth efe i ni yn ei air. Yr ystyriaeth o dyftiolaeth arbennig Duw, yn y lle cyntaf ynte, a ddengys nad yw efe, trwy un arfaeth dragwyddol, wedi caead un annuwiol allan o bosiblwydd iechydwriaeth: am hynny, *Pa ham y byddwch feirw*, tra mae Duw, nid yn unig heb ymhoffi yn eich marwolaeth; eithr hefyd yn ewyllysio, ac yn ymhoffi yn eich troedigaeth, a'ch bywyd chwi?

Yn ail; ystyriwch yr hyn a wnaeth yr *Arglwydd* er iechydwriaeth pechaduriaid yn gyffredinol, ac yn neilltuol, yr hyn a wnaeth efe i'r Eglwys Iuddewig, er ei hiechydwriaeth hi, er na thycciodd hynny i'w throi a'i dychwelyd at Dduw, yr hyn a barodd iddo ef ymddial, a thywallt allan ei chwerwon farnedigaethau yn ei herbyn. Y mae efe yn apelio attynt hwy eu hunain am ei ddaioni iddynt, ac yn ymliw â hwynt fel hyn, yn nammeg y winllan, *Ac yr awr hon preswylwyr Ierusalem, a gwyr Juda, bernwch attolwg rhyngosi a'm gwinllan. Beth oedd i'w wneuthur ychwaneg i'm gwinllan nag a wneuthym ynddi? pa ham, a mi yn disgwyl iddi ddwyn grawnwin, y dug hi rawn gwalltion?* *Esay. v. 3, 4.* Fe a wnaeth yr ARGLWYDD yr hyn oll a oedd yn gyttunol â'i briodoliaethau

er eu troi a'u dychwelyd hwynt; fe a anfonodd attynt ei holl weifion y Prophwydi, gan foreu-godi a'u hanfon; fe a roddodd yn eu geneuau, weithiau addewidion i'w denu, ac weithiau fygythion i'w dychrynu; weithiau fe'u gorchguddiai â'i drugareddau fel gwlith, ac weithiau fe dywalltai arnynt ei farnedigaethau fel cenllysg; mewn gair, fe a arferodd bob moddion cymmwys a mwyaf tebygol i weithio ar grëaduriaid rhesymmol, er eu troi a'u dychwelyd atto ei hun oddi-wrth eu ffyrdd drygionus, ond ni thycciodd hyn oll; ni thycciodd na chynghorion na cheryddon, nac addewidion na bythygion, na thrugareddau na barnedigaethau, i wneuthur ysgar rhyngthynt hwy a'u pechodau; er dim a wnai Duw, glynu yn eu pechodau a wnaent hwy; pan welodd Duw yr holl foddion da, a arferodd efe, yn annhycciannol i ateb y diben er cyrraedd pa un yr arferwyd hwynt, y mae efe yn y diwedd yn eu rhoi hwynt i fynu i ddinystr, gan nad oedd dim a'u dychwelai. Nid yn y Gwinllannydd yr oedd y bai, ond yn y Winllan ei hun; nid o eisiau triniaeth yr oedd yn methu dwyn iawn ffrwyth, canys medd y Gwinllannydd ei hun, *Beth oedd, &c.*

Yr wyf yn apelio attoch chwi bawb, ac fy'n ddynion rhesymmol, pa un ai buasai y iaith hon, yr ymadrodd yma, yn gweddu i'r **ARGLWYDD**, pe buasai efe wedi eu creu hwynt i'r diben i'w damnio; pe buasai efe wedi arfaethu eu colledigaeth dragwyddol cyn eu genedigaeth naturiol: pa beth a allasai ei gynhyrfu ef i lefaru fel hyn, pe na buasai efe yn gwir-ewyllysio eu hiechydwrïaeth hwynt? I ba ddiben yr arferasai efe un moddion i'w troi a'u dychwelyd, pe buasai efe o'r dechreuad, trwy ddeddf anghyfnewidiol, wedi arfaethu eu dinystr a'u colledigaeth hwynt? Onid yw ef yn ddi-anrhydedd i holl briodoliaethau Duw, yn enwedigol, ei ddoethineb ef, i feddwl ei fod ef yn rhoddi cynghorion, annogaethau a gwahoddiadau i ddy-nion

nion i ddychwelyd atto ef, pan y mae efe ei hun wedi llawn-fwriadu y cânt fod i gyd yn anfuddiol? A ydyw ef er clôd i Dduw, i ni ddywedyd ei fod ef yn damnio ei grëaduriaid am wrthod cynnygion ei râs, pan na fwriadodd efe erioed iddynt ei dderbyn?

Y mae rhai dynion mor afresymmol a dywedyd fod Duw yn galw ar ôl pawb, gan gynnyg ei râs iddynt, nid i'r diben iddynt ei dderbyn a bod yn gadwedig, eithr yn unig i'w gwneuthur hwynt yn ddiesgus yn y dydd olaf; ond ni wn i pa fôdd yn y byd y gellir dweud y byddant yn ddiesgus, neu y bydd eu damnedigaeth yn gyfiawn, am wrthod o honynt yr hyn ni's gallasent ei dderbyn, i.e. yr hyn erioed ni chynnygwyd iddynt i'r diben iddynt wneuthur derbyniad o hono.

Eraill yn chwennych gochelyd y canlyniadau gwrthun hyn a ddywedant mai am bechod *Adda* y demnir y rhai a ddemnir, ac felly, wrth geisio gochelyd un anhawstra, a redant i un arall a fyddo mwy: hwy a ddywedant i Dduw wneuthur cyfammod ag *Adda*, a bod *Adda* yn ateb dros ei holl hiliogaeth; (ond cyn yr elom ym mhellach, mi a fynwn i chwi ystyriaid nad yw'r cyfammod hwn ond dychymmyg y dynion hyn, o herwydd nid oes gair am y fâth gyfammod yn holl Air Duw; am hynny gwilied ac edryched y dychmygwyr hyn rhag dyfod o honynt dan y felldith a gyhoeddwyd yn erbyn y rhai a chwanegant at air y gwirionedd); ond i fyned ym mlaen, wedi i *Adda* gwympo, a'i holl hiliogaeth ynddo ef, Duw (meddant hwy) a ddewisodd rai o'i hiliogaeth ef, ac a adawodd y lleill yn eu cwyp i fod yn druenus yn dragywydd, heb obaith am ymwared; ac ar hyn hwy a fawrygant drugaredd Duw am iddo eu hethol hwy a gadael eraill, megis pe byddai mwy o drugaredd yn hynny, na phe buasai efe yn adferu pawb i bosiblwydd iechydwriaeth; megis pe bai bwyd yn felusach i un dyn newynog, am
ei

ei fod yn gweled eraill oddi-amgylch iddo yn marw o newyn.

Ond i fod yn fyrr; Mi a allaf fod yn ewn i ddywedyd am ba beth bynnag a gollasom yn yr *Adda cyntaf*; fod yr ail *Adda* wedi gwneuthur i ni gyflawn daliad am dano; canys, medd St. *Paul*, *megis trwy gamwedd un y daeth barn ar bob dyn i gondezniad, felly hefyd trwy gyfiawnder un y daeth y dawn ar bob dyn i gyfiawnhad bywyd*; *Rhuf. v. 18.* Fe a bwrcasodd yr *ARGLWYDD JESU* i ni oll bosiblwydd iechydwriaeth; *ni ddwg y mab anwiredd y tad*; O ynte, edrychwn attom ein hunain, rhag bod neb o honom yn debyg i fod yn ôl, tra mae drws trugaredd yn agored i'r pennaf o bechaduriaid dychweledig.

Pe gwir fyddai fod Duw wedi sefydlu cyflwr pob dyn er tragwyddoldeb, a hynny yn anghyfnwidiol, fe fyddai yr un mor rhesymmol i ni arferyd fwynion a dewiniaeth i geisio dychwelyd pechaduriaid trwyddynt, ac i ni arferyd 'sgrythurau a rhesymmau, cynghorion, bygythion, addewidion, &c.

Y mae'r ysgrythur yn gosod Duw allan neu'n ei ddesgrifio, megis *Duw trugarog, a graslawn, hwyrfrydig i ddig, ac aml o drugaredd a gwirionedd*; megis *yn disgwyl i drugarhau wrth bechaduriaid, ac yn ymddyrcha i dosturio wrthynt*: Ond y mae athrawiaeth yr *arfaeth* yn ei ofod ef allan megis yn llawn llidiawgrwydd, ac yn ymhyfrydu cymmaint mewn digllonrwydd, fel y gwnaeth efe fyd er mwyn cael lle i'w dywallt ef allan.

Y mae'r athrawiaeth hon yn naturiol yn creu ynom feddyliau caled am briodoliaethau Duw; o herwydd, beth a allwn ni feddwl am *ddoethineb* Duw; ei fod ef yn arfaethu dynion i fywyd tragwyddol, heb un ystyriaeth o'u ffydd na'u hufudd-dod? Beth a feddyliwn ni am *gyfiawnder* Duw, ei fod ef yn llawn-fwriadu cospi pechaduriaid yn dragywydd am eu hanufudd-dod i'r cyfreithiau

reithiau hynny, i ba rai ni bu-erioed yn ein gallu i ufuddhau? beth a feddyliwn am sancteiddrwydd Duw, ei fod ef yn gadael y rhan fwyaf o ddynol-ryw yn y fâth gyflwr ac y maent dan anghenrheidrwydd i bechu ynddo, er nad eu bai hwynt eu hunain ydoedd yr achos o'u taflu i'r cyflwr annedwydd hwnnw? Y mae'r fâth athrawiaeth a hon, yn lle cymmell a chefnogi pechaduriaid i daflu eu hunain ar drugaredd Duw, yn llanw eu calonau â meddyliau athrist am eu amcanion creulon yn eu herbyn, ac yn ei wneuthur ef yn wrthddrych o ddychryn gwaftadol iddynt. Y mae'r athrawiaeth hon yn gosod Duw allan, nid fel Brenhin da a thrugarog a fai yn dymuno llefhâd a llwyddiant eu holl ddeiliaid yn gyffredinol; eithr fel rhyw ormedeyrn neu dyrant a fai yn gwneuthur ei dderchafiad ei hun, ac nid daioni ei ddeiliaid, yn ddiben iddo; a fai yn derchafu rhai i anrhydedd heb unrhefwym yn y byd am hynny, ond yn unig er peri i eraill genfigennu wrth eu dedwyddwch hwynt; a fai yn cospi rhai am dorri o'u tâd-cu ei gyfreithiau, ac yn rhyddhau eraill er eu bod dan yr un farn neu sentens, am yr hyn ni's gellir rhoddi unrhefwym, oddi-eithr i ni feddwl ei fod ef yn gwneuthur felly, fel y bo i'r ystyriaeth o hynny chwannegu at drueni y lleill. Dyma'r olwg anhawddgar y mae athrawiaeth yr *arfaeth* yn ei roddi i ni ar Duw; ond, yn wir, nid dyma'r olwg y mae'r 'Sgrythur yn ei roddi i ni arno; canys fe a'i gosodir ef allan yno megis yn llawn purdeb a gwi-rionedd, yn llawn tofturi a thrugaredd; ac ein cymmhellir i'w ganlyn ef yn y pethau neu'r cynheddau da hyn; y mae efe yno yn cael ei ofod allan megis Patrwn i ni lunio ein ymarweddiad, a ffurfio ein bucheddau wrtho; a rhaid yw i ni, trwy râs, wneuthur felly, o's cadwedig a fyddwn.

A ydyw ef yn gweddu i burdeb a didwyllni Duw, i ymddangos mor daer a gwresog yn ei alwadau ar bechaduriaid i edifarhau, ac i ofyn gyd

â'r fâth ymddangosiad o deimlad neu gonseren, *Pa ham y byddwch feirw?* pe bai efe ei hun wedi rhoddi barn o wrthodedigaeth arnynt, yr hyn a'i gwnai ef yn ammhossibl iddynt i edifarhâu, a dychwelyd oddi-wrth eu ffyrdd drygionus, ac am hynny yn ammhossibl iddynt fyw?

Yn *drydydd*, ystyriwch y modd y mae trugaredd Duw megis yn attal llaw ei gyfiawnder ef rhag torri pechaduriaid i lawr yn eu pechodau, gan roddi iddynt amser i edifarhâu, ac fel hyn y mae trugaredd yn gorfoleddu yn erbyn barn: medd Cyfiawnder am ryw un annuwiol anedifeiriol, *torr ef i lawr*: medd Trugaredd, *gad ef y flwyddyn hon etto*: y mae Cyfiawnder yn galw am farn, ond y mae Trugaredd yn ymbil am amser iddo i edifarhau, a llais Trugaredd a wrandewir ym mhlaid amryw o'r rheini, y rhai nid edifarhânt yn y diwedd, fel y mae mwyaf y trueni. *Mi a roddais iddi amser i edifarhau am ei godineb* (medd yr Yspryd Glân), *ac nid edifarhaodd hi*; Dadg. ii. 21. ond o's credwch chwi amddiffynwyr yr *arfaeth*, nid amser i edifarhâu, eithr amser i gyflawnu mesur ei hanwiredd, a roddodd yr ARGLWYDD iddi; O mor greulon yw trugareddau rhai ddynion! Ond bydded Duw yn eir-wir, a'r rhai'n yn gelwyddog; nid oedd neb a wyddai yn well i ba ddiben y rhoddwyd yr amser hwn iddi, nâ'r Duw trugarog yr hwn a'i rhoddodd; o's dywed Duw ynte mai mewn trugaredd y rhoddwyd ef, pa ham y dywed dyn mai mewn barn y gwnaed hyn? beth, a ydyw llygaid rhai ddynion yn ddrwg, am fod Duw yn dda?

Y mae Duw yn rhoddi i chwi amser i edifarhâu; O ynte, arferwch ef i'r diben, i ba un yn drugarog y rhoddwyd ef i chwi; *Pa ham y byddwch feirw?* Hyn hefyd a ddengys yn eglur nad yw Duw wedi ei wneuthur ef yn anghenrheidiol i neb bechaduriaid farw (i.e. bod yn druenus), canys pe buasai efe, o'r dechreuad, wedi arfaethu eu marwolaeth hwynt, i ba ddiben neu bwrpas y rhoddasai iddynt

iddynt amfer i edifarhâu? O! ystyriwch yn ddi-frifol y gofynniad neu'r cwestiwn pwysfawr yma, y mae'r ARGDWYDD yn ei roddi o'ch blaen; sef, *Pa ham y byddwch feirw?*

Nid oes lle gan un dyn rhesyymmol ddweud mai Duw yw'r achos o'i farwolaeth, neu'r Awdur o'i drueni; canys nid yw'r *Duw hir-ymarhous yn ewyllysio bod neb yn golledig, ond dyfod o bawb i edifeirwch*; i.e. y mae Duw ein Ceidwad ni yn ewyllysio bod pob dyn yn gadwedig, a'u dyfod i wybodaeth y gwirionedd; nid arbedodd efe mo'i Fâb, mo'i anwyl, mo'i unig-anedig Fâb, ond a'i traddododd ef trofom ni oll; Mâb ei gariad o'i wirfodd a ddaeth fel y cyflawnai ei holl ewyllys ef, a thrwy râs Duw y profai farwolaeth dros bob dyn; ein Prynwr bendigedig, o'i gariad rhâd, a'i dofturi tu ag at bechaduriaid colledig, a ddioddefodd dros eu pechodau, a roddodd ei einioes drostynt, a fu farw er eu mwyn, ac fel hyn a bwrcafodd fywyd iddynt, fel y mae yn awr ganddynt gynnyg tég am gael dyfod i ogoniant trag'wyddol, oni fydd y bai ar eu rhan hwy eu hunain; wedi marw fel hyn dros eu pechodau, fe a gyfododd drachefn i'w cyflawnhâu, ac a aeth i'r nefoedd i barottôi lle i'r rhai a ufuddhânt i'w alwad, a gredant yn ei enw, ac a gadwant ei orchymmynion; y mae efe yn awr gyd â'r taerni mwyaf a'r caredigrwydd gwresocca yn eu gwahodd, trwy ei air, i ddyfod atto fel y caffont fywyd; y mae efe yn anfon ei Genhadau i'w galw i edifeirwch, y mae y rhai'n, wrth ei orchymmyn ef, yn attolwg iddynt, yn deisyf arnynt, ac yn erfyn dros GRIST a'r iddynt ymgymmodi â Duw; y mae efe ei hun yn sefyll wrth ddrws eu calonnau hwynt, ac yn curo, gan chwennych dyfod i mewn i'w cyfnewid, ac i wneuthur ei arhosfa ynddynt; y mae ei Yspryd sanctaidd yn ymryson â hwynt beunydd, er eu perswadio i ymadael â'u pechodau, a dychwelyd oddi-wrth eu ffyrdd drygionus; y mae efe megis yn ymosfidio wrth orsed

D 2

ymadael

ymadaelâ hwynt, pan y mae'n gweled yr holl foddion da a arferodd efe yn ffaelw tyccio i'w troi a'u dychwelyd hwynt; medd efe, *Oh na baent ddoethion, &c. Deut. xxxii. 31. O Jerusalem, Jerusalem, &c. Luc. xiii. 34.*

Ond o's bydd rhyw un mor ynfyd a dywedyd, er hyn oll, nad yw Duw yn gwir-ewyllysio bywyd a iechydwriaeth pob pechadur, eithr ei fod ef o'r dechreuad wedi ordeinio marwolaeth neu drueni rhai, nid oes gennyf fi ddim i'w ddywedyd ym mhellach, ond yr hyn a ddywedodd Salomon; sef, *Er i ti bwyo ffol mewn mortar a pheftl ym mhllith gwenith, etto nid ymedy ei ffolineb ag ef; Diar. xxvii. 22.*

Y mae bywyd trag'wyddol wedi ei bwrcafu i chwi gan yr ARGLWYDD JESU trwy farw yn eich lle; y mae'r hwn a bwrcafodd y bywyd hwn i chwi yn dirion yn eich galw atto i'w gael; *Pa ham, ynte, y byddwch feirw?* Y mae drws trugaredd yn agored, pa ham y sefwch allan? y mae ysgrifennaw yr ordeinhadau, yr hon oedd i'n herbryn ni, wedi ei dilëu, pa ham na chymmerwch feddiant o'ch etifeddiaeth? Y mae'r cleddyf tanllyd ysgwydedig a oedd yn llaw cyfiawnder Duw wedi ei lymmud allan o'r ffordd, pa ham na ddeuwch i mewn i fwytta o ffrwyth pren y bywyd? *Pa fodd y diangwn ni, o's esgeuluswn iechydwriaeth gymmaint?*

Yr ystyriaeth o fod bywyd ac iechydwriaeth wedi eu pwrcafu iddo yntau hefyd, a fydd yn uffern tu hwnt i bob uffern i'r hwn, a fo mor annedwydd a'u hesgeuluso hwynt.

O mor llym fydd colyn cydwybod, O mor chwerw fydd ei hymgnof hi, wrth ddwyn ar gof i'r pechadur damnedig, pa sawl cynnyg o râs a thrugaredd, o fywyd ac iechydwriaeth, a gas yntau hefyd gan JESU GRIST, eithr iddo ef ddewis ei bechodau o'u blaen! pa sawl pregeth yn esgeulus a wrandawodd, pa sawl taer wahoddiad at Duw a ddibrisiodd, yr hyn a fydd y pryd hynny megis cynnifer a hynny o feirph yn rhwygo, neu
lewod

lewod yn llarpio, yr enaid truan, yn y pwll o drueni trag wyddol! Pa dafod all datgan, pa galon all dychymmyg, y gofid, y gwewyr a'r loefau a fydd yn trywanu trwy enaid pechadur dan lid a digofaint Duw yn y llyn fydd yn llosgi o dan a brwmstan, pan fyddo cydwybod yn dywedyd wrtho, *Tithau* hefyd a gefaist lawer cynnyg tēg o ddedwyddwch, llawer annogaeth daer i ffoi rhag y lle poenus ac anhappus hwn; ond ti a'u diystyraiast hwynt!

Yr wyf yn gobeithio ddarfod imi brofi yn ddi-gonol, nad oes un anghenrheidrwydd wedi ei osod gan Duw ar un dyn i farw, neu fod yn druenus, ac na all neb ateb pan ofynnir, *Pa ham y byddwch feirw?* mai o herwydd bod Duw trwy arfaeth dragywyddol wedi ei hordeinio hwynt i hynny.

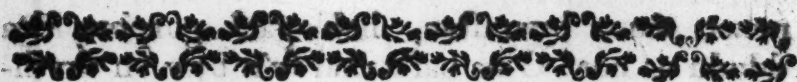
O's nid arfaeth Duw ynte yw'r achos o'u mharwolaeth, rhaid mai eu dewifiad eu hunain ydyw, yr hyn yw'r ail ateb i'r gofynniad yn y *Text* i'w ystyriaid gennyf.

Y mae colledigaeth dyn yn hollol o hono ei hun; ond gofidus yw meddwl fod creadur rhesymmol yn gwneuthur dewifiad mor gwbl wrthwyneb i reswm; etto dewifiad y pechadur ei hun yw marwolaeth, er mor afresymmol ydyw. *Pa ham y byddwch feirw*, medd Duw? Nid oes un ateb gan bechaduriaid i'w roddi i'r cwestiwn yma, o's dywedant y gwir, ond am y mynnant hwy farw, neu eu bod hwy yn dewis hynny. Yr hyn y mae *Job* yn ei gyfyngder yn ei ddywedyd mewn ystyr llythrennol, y mae pob pechadur yn ei ddywedyd mewn ystyr ysbrydol, o's nid a'i enau etto trwy ei weithredodd, sef, *Y dewisai ei enaid ymdagu, a marwolaeth yn swy na'i hoedl*. Gwir yw, nid yw dynion yn dewis marwolaeth wrth yr enw hwnnw, eithr y maent yn dewis byw mewn pechod, a'r canlyniad anocheladwy o hynny yw marwolaeth; y maent yn dewis gwasanaeth pechod o flaen gwasanaeth Duw, ac y mae gwasanaethwyr yn derbyn cyflog gan

gan yr hwn y maent yn ei wafanaethu, a chyflog pechod yw marwolaeth, â'r arian duon hyn y mae efe yn talu ei holl wafanaethwyr, a thyma'r arian goreu a fedd efe ym mysg ei holl drysorau. O bechaduriaid ynte, agorwch eich llygaid, gwelwch eich cyflog, ystyriwch i ba le y mae pechod yn eich tywys, ac na fyddwch mor ynfyd yn eich dewifiad; *Pa ham y byddwch feirw?* Y mae pob plefer pechadurus yn ymddangos yn hardd ar yr olwg gyntaf, y mae iddo wyneb tég ond y mae colyn yn ei gyffon, ac o'r diwedd efe a frâth fel farph ac a biga fel neidr. Y mae pechod megis yn felus yn y genau, eithr efe a dry yn wermod yn y bol, ac yn fustl aspiad yn yr ymmysgaroedd; y mae ef yn felus i'r annuwiol yn y gwneuthuriad, ond yn chwerw yn y taliad. O na bai dynion yn ystyriaid eu bod, trwy bechu yn erbyn Duw, yn colli gogoniant tragywyddol ar y naill law, heb ennill ond poenau annherfynol ar y llaw arall: eu bod, ar y naill law, yn colli hyfryd gymdeithas Duw, yr hwn yw Awdur pob diddanwch a ffynnon pob dedwyddwch, yn colli melus gyfeillach Angelion Duw, ac ysprydoedd y cyfiawn y rhai a berffeithiwyd; heb ennill, ar y llaw arall, ond cwmpniaethannedwydd y diafol, angelion y tywyllwch a'r damnedigion! O na bai'r meddwyn yn ystyriaid ei fod ef, trwy ei bechod anifeiliaidd, yn colli hyfed o'r afon bûr o ddwfr y bywyd y fy'n dyfod allan o orfedd-faingc Duw a'r OEN; heb gael mewn cyfnewid gymmaint a diferyn o ddwfr i oeri ei dafod yn fflam angerddol y tan anniffoddadwy, lle y poenir ef yn oes oesoedd! O na bai'r cybydd gormesol yn ystyriaid ei fod ef, wrth bentyrru sothach gwael a darfodedig ar y ddaear, yn colli'r gwîr olud a'r cyfoeth parhâus yn y nesoedd! O na bai dorwyr Sabothau yn ystyriaid eu bod hwy, trwy eu pechod, ar y naill law yn colli rhan yn yr orphwysfa y fydd etto yn ôl i bobl Duw; heb ennill, ar y llaw arall, ond poenau
mewn

mewn tân a brwmſtan, heb gael gorphwysdra ddydd na nôs ! O na bai'r rhai fy'n byw yn drythyll, yn boddhâu eu gwyniau a'n chwantau pechadurus, ac yn ceisio mwyniant pechod yr hwn ni pharhâ ond dros ychydig amſer; na bai'r rhai'n yn ystyriaid, meddaf, eu bod, trwy hynny, yn colli y digonolrwydd llawenydd y fydd ger bron Duw, a'r digrifwch y fydd ar ei ddeheulaw ef yn dragywydd; heb gael mewn cyfnewid ond galar, a griddfan, a gwae, yn oes oesoedd! Difrifol ystyriwch y pethau hyn, gosodwch hwynt at eich calon, cymmarwch ynghyd yn ddidwyll yr ennill a'r colled, ac yna dywedwch i mi yn enw Duw, *Pa ham y byddwch feirw ?*

I.

Y M O F Y N I A D

*Am farn Eglwys Loegr ynghylch cyrrhaeddiad y Bry-
nedigaeth Gristianogol, neu rinwedd marwolaeth
CRIST.*

R HAI a haerant nad yw Eglwys *Loegr*
yn dal i GRIST farw dros bawb yn gy-
ffredinol, neu brofi marwolaeth dros
bob dyn, eithr dros ryw nifer neu ri-
fedi neillduol, y rhai y diogelwyd eu
hiachawdwriaeth yn ddi-ammod ac yn anffaeledig
o'r dechreuad; gan fyned heibio i'r lleill oll, a'u
gadael yn ddi-obaith yn eu trueni anocheladwy, i
fyned ym mlaen i ddinystr a cholledigaeth dragy-
wyddol.

Pe gwir fyddai hyn, sef, mai dyma farn Eglwys
Loegr yn y pwngc pwysfawr hwn, fe a ellid yn
gymmwys ddywedyd am dani mai, " Megis y
cyfeiliornodd Eglwys *Jerusalem, Alecsandria, &c.*"
(*Erthyglau Crefydd, XIX.*); felly hefyd y cyfeil-
iornodd Eglwys *Loegr* mewn materion ffydd. Pe
gellid dangos yn eglur, a phrofi yn ddi-ymwad,
mai hyn yw daliad ein Heglwys, gweddufach fydd-
ai i'w meibion alaru drosti mewn distawrwydd,
nag ymffrostio o'i phlegyd: canys nid yw ymffrostio
yn hyn yngolwg dynion rhesymmol, onid megis
dynoethi amherffeithrwydd a gwrthuni eu
mam, ac ymogoneddu ynddynt. Siccr yw, na
ddichon athrawiaeth mor anghyfflon ac anghyttun
a naturiol briodoliaethau Duw, ac mor gwbl groes
a gwrthwyneb i reswm dynol ryw, lai na thynnu
di-anrhydedd ar, a bod yn warth ac yn waradwydd
i, ba Eglwys bynnag a'i dalio, a pheri i'r anghre-
dadyn gablu Crefydd ddadguddiedig heb holi na
chwilio

chwilio ym mhellach. Eithr gan adael y gyfryw athrawiaeth gyfyng a thueddol i orphwys ar ei hunig sylfaen, ief haerriad neu ymhonniad ei ham-ddiffyn-wyr, cymmerwn farn neu ddaliad ein Heglwys o'i genau ei hun. Y mae Hi yn ei *Chatecism* yn gofyn i'w disgybl, " Pa beth wyt ti yn ei ddyf-
 " gu yn bennaf yn y Pyngciau hyn o'th ffydd (i.e. " yng Nghredo'r Apostolion) ? " Ac i'r gofyniad neu'r cwestiwn hwn y mae Hi yn rhoddi (ym mysg eraill) yn ei enau yr *atted* canlynol, -- " Yr wyf yn dysgu credu yn Nuw Fâb, yr hwn a'm prynodd i, a phob rhyw ddyn. " -- Beth a ddywedwn ni wrth y peth hyn ? A gyfaddefwn ni fod ein Heglwys yn dal Prynedigaeth gyffredinol, a phossibl-rwydd iachawdwriaeth i bob dyn ? neu ynte, a ddywedwn ni ei bod Hi yn bwrw hŷd ar lygaid ei disgyblion, ei bod yn eu hyfforddi mewn egwyddorion gau, ac yn eu haddysgu mewn amryfuedd a thwyll o'r dechreuad, gan *dywyllu cyngor ag ymadroddion heb wybodaeth* (*Job xxxviii. 2.*) ? Nid yw'n anhawdd dywedyd pa un o'r ddau fydd fwyaf er clôd ac anrhydedd iddi; canys, pa gôld ac anrhydedd, pa barch a ddichon bod yn ddyledus i'r Eglwys honno a ddywetto un peth ac a feddyllo beth arall; a broffesso y naill ddaliad a'i genau ac a gadwo un arall cwbl-wrthwyneb yn guddiedig yn ei mynwes, neu a'i traddodo i'w disgyblion mewn geiriau aneglur a thywyllwch ymadrodd er peri iddynt ei cham-ddyall ?

Yng Ngwedd y Cyflegriad yng *Ngwasanaeth y Cymmun*, fe a ddywed ein Heglwys i Fâb Duw ar y Groes wneuthur " cyflawn, perffaith, a digon-
 " ol aberth, offrwyn, ac iawn, dros bechodau'r " holl fydd. " O's ni feddylir *Prynedigaeth gyffredinol a Phossibl-rwydd iachawdwriaeth i bob dyn* wrth y geiriau hyn, mae'n amhosibl dywedyd (i'm tyb i) pa beth a feddylir wrthynt. A dybiwn ni fod ein Heglwys yn canmol ac yn gorchymmyn sylm-rwydd ymddygiad, purdeb ymarweddiad, ac eg-

lurder ymadrodd, i'w meibion a'i merched, megis yr hyn sy'n anghenrhaid i iachawdwriaeth; tra mae Hi ei hun yn rhoddi iddynt siampl cywilyddus o siommedigaeth a dyblygedd yn ei hathrawiaeth, gan guddio ei barn anhawddgar, a'i daliad gwrthun ac anniddan, dan len o eiriau tēg, ac ymadroddion twyllodrus a dichellgar? Pe gwir fyddai hyn, ni byddai wiw i neb ymofyn nac ym- orol am ei barn; canys ni allai fod na phwys nac awdurdod mewn barn Eglwys mor siommedig a rhagrithiol. Eithr, na atto Duw i dyb mor an- weddaidd am Eglwys mor haedd-barch, mor bur a dihocced, gael lle neu dderbyniad mewn un gal- on yn ei mysg! Eglwys, am yr hon y gellir yn gymmwys ddywedyd megis y dywedodd St. *Pedr* am ei Sylfaenydd a'i Hadeiladydd, *sef*, "Na " chaed twyll yn ei genau!" Eglwys, am eiriau pa un y gellir yn gyfiawn dyftiolaethu, mai gei- riau gwirionedd a fobrwydd ydynt! Eglwys, an- ian ac athrylith yr hon yw hynawfedd a thiriondeb, a bydded ei gelynion yn farnwyr!

Fe a ellid yma chwanegu tyftiolaeth ar dyftiol- aeth o *Lyfr y Weddi gyffredin*, er dangos barn Eg- lwys *Loegr* yn y Pwngc uchod; eithr y mae yr hyn a roddwyd ar lawr eisoes, y mae'n ddi-ammau gennyf, yn ddigon i roddi boddlonrwydd ar y pen hwn i'r ymofynwr di-ragfarn, ac y fydd yn agored i argyhoeddiad; ond am y cyndyn a'r hunan-ddi- gonol, *yr hwn sy'n ddoethach yn ei olwg ei hun na feith-wyr yn adrodd rheswm*, pa obaith y fydd yr argyhoeddir neu y ddiddadlir ef â neb-ryw dyftiol- aeth ychwaneg a'r a ellir ei dwyn? O's tery ym mhen y cyfryw un i haeru neu ddadleu nad oes gwres yn y tân, nad yw'r eiry'n wynn, nad yw'r dwr yn wlyb, a'r cyffelyb (ac nid oes dyn ar y ddaear a wyr na's gwna, canys ei holl hyfrydwch ydyw gwrthwynebu rheswm dynolryw), ni bydd ond ofer ymresymnu ag ef, neu wrthladd ei yn- fydrwydd â rheswm, canys ni wrendy mo hono pa
mor

mor gadarn a chymmellgar bynnag y byddo, i.e., yn elyn y cyfrifir ef ganddo. O holl wrthwynebwyr rheswm, mwyaf gwrthgas, gwrthnyfig ac anhydyn, yw'r ynfyd-grefyddol; yr hwn nid yw'n gywilydd ganddo ddywedyd ar gyhoedd, a phroffesu i'r byd am ryw athrawiaeth ynfyd ac afresymmol, " Ei fod yn ei chredu am ei bod yn gwrthwynebu ei reswm, neu am nad ydyw efe yn ei dyall. " Mae'r un gobaith y gellir drwy reswm argyoeddi yr ynfyd-naturiol neu'r gorphwyllog o'i ynfydrwydd a'i wall-gof, ac y sydd y gellir argyoeddi yr ynfyd-grefyddol o wýredd ei dyb a chyfeiliorni ei ddaliad, trwy ymresymmu ag ef; i.e., *gwelw yw'r gobaith am y ffol nag am y cyfryw un.*

Nid oes gan y rhai a haerant nad yw Eglwys *Loegr* yn dal *Prynedigaeth gyffredinol &c.* un ddadl mor olygus, neu a ymddengys mor gadarn ac anwrthebol ar yr olwg gyntaf, a'r hon a gymmerant oddi-wrth y *XVIItheg.* o Erthyglau Crefydd, *sef,* yr un a gyfenwyd, *Am Ragluniaeth ac Etholedigaeth.* Ond siccr a di-ddadl ydyw, nad yw'r *Erthygl* hon yn anghyttûn ag athrawiaeth *Prynedigaeth gyffredinol a phossiblwrwydd iachawdwriaeth i bob dyn,* ym marn, ac yn ôl gwîr feddwl, cyfansoddwyr yr *Erthyglau*; oddi-eithr i ni dybied fod y gwyr dysgedig a duwiol hynny, megis plantos, un awr yn adeiladu, a'r awr nefaf, o wir anwadalredd, yn bwrw i lawr ac yn dadymchwelyd yr hyn a adeiladasent. Eithr nid oes i'w gweled na nodau nag arwyddion o'r fâth anwaftadrwydd ym muchedd y gwyr enwog hyn; canys hwy oll a barhausant yn ddi-anwadal yn eu proffes, ac a ddaliafant gyffes eu gobaith yn ddifigl, trwy ystod eu bywyd; a rhai o honynt, *sef* cynnifer ag a alwyd i hynny, a seliasant eu tystiolaeth â'u gwaed, ac a lynasant yn ddi-yfsgog yn eu gwaftadrwydd yn wyneb Angau ei hun. er ei arfogi â'i holl ddychryniadau.

Yr ymosynnwr di-duedd ac uniawn-fryd, yr hwn fy'n gyfarwydd yn y 'Sgrythurau ac yn gyd-

nabyddus ag athrawiaeth Grâs, a genfydd yn hawdd amcan, ergyd, a thuedd-nod yr *Erthygl* hon. Efe a wêl, ar yr olwg gyntaf, mai ei diben a'i harfaeth ydyw cyffuro, cynnal i fynu, ac an-nog-ym mlaen, y credadyn hunan-ymwadol ac ifel-fryd, yn ei daith tu a'r *Gaer-salem* nefol, trwy ani-alwch profedigaethus y byd drwg presennol. Efe a ddyall yn ddigonol, mai'r hyn, y mae'r *Erthygl* hynod hon yn cyfeirio atto, ydyw bywhâu serchi-adau, a llonni ysprydoedd y Cristion ufudd a gos-tyngedig, yr hwn fydd o'r galon yn ufuddhâu i'r nefol alwad, fydd yn ewyllysgar yn ymostwng i gymmeryd iau'r Efyngyl arno, a thrwy gymmorth *Yspryd y Gras* sy'n ymlanhâu oddi-wrth bob halog-rwydd cnawd ac yspryd, gan berffeithio sancteidd-rwydd yn ofn Duw. Y cyfryw yw'r gwr a raglu-niwyd i fywyd trwy dragywyddol arfaeth Duw. Hwn yw efe a ddetholwyd yng *NGHRIST* o ddy-nol ryw, ac a ddygir trwy *GRIST* i iechydwriaeth dragywyddol, megis llestr a wnaethpwyd i anrhy-dedd. Difrifol-ystyried hyn a wrefog-ennyn gariad y cyfryw un tu ag at *DDUW*, ac a bair iddo yn ddi-esgeulus gadw ei orchymmynion ef, gan gyn-nyddu beunydd mewn grâs a gwybodaeth ein *HARGLWYDD* a'n Hiachawdwr *JESU GRIST*.

Mewn gair; unig ddiben ac amcan ein Heglwys, yng nghyfansoddiad yr *Erthygl* hon (o's gwn i ddim am ei diben a'i hamcan), ydoedd cyffuro a chyfnerthu yr ifel eu hyspryd a'r gostyngedig o galon, a gostwng ac ifelu y balch a'r rhyfygus er dwyn y cyfryw i ystyried eu perygl, ac i ymosod, trwy gymmorth grâs Duw, ynghylch gweithio allan eu iechydwriaeth eu hunain trwy ofn a dych-ryn.

Dalier fylw nad oes yn yr *Erthygl* hon air yn ar-wyddocau -- *bod cyflwr tragywyddol*, neu *ddiwedd pob dyn wedi ei sefydlu yn anghysnewidiol gan Dduw o'r dechreuad*; nad oes yma air ynghylch -- *gras anorchfygol neu anorfod*; nad oes yma air yng-hylch -

hylch - - un-waith yng Nghrist, a byth yng Nghrist;
 Ec. y rhai, ynghyd ag eraill o'r un nod, ydynt
 ddaliadau priodol y rheini a wrthwynebant athra-
 wiaeth Prynedigaeth gyffredinol, neu farw o Crist
 dros bob dyn.

Y gwrth-ddadlydd, pan ddarllenno hyn, a fydd
 ond odid yn barod i ofyn i mi, yn ôl ei arfer, - -
 "Beth, a ydych chiwi yn tybied i Crist golli
 "gymmaint â diferyn o'i waed yn ofer? Ni chre-
 "daf mo hynny byth." Oh dywyllwch anwyboda-
 aeth! Megis pe bai y Brynedigaeth Griffithianogol
 yn sefyll yng ngwaith ein Pryniawdr yn colli
 rhyw ddiferyn o'i werthfawr waed, dros bob un o
 honom yn neillduo! Oh ba feddwl trwgf, anadd-
 as, ac annheilwng am ddirgeledd mor ddychafed-
 ig! Ond yn hyn, megis mewn pyngciau eraill, y
 mae rhai yn cyfeiliorni, am nad ydynt yn gwybod yr
 ysgrythurau na gallu Duw.

Gwir yw ddarfod i'n Heglwys, o hynawsedd ei
 thymmer, ynghyd â gwreflog ddymuniad i ddwyn
 y ddwy-blaidd yn un, a'u cynnwys mewn cariad yn
 ei chymmundeb, arferu helaethrwydd ymadrodd
 yng nghyfeiliad yr *Erthygl* hon, geiriau pa un a
 gymmerwyd allan, gan mwyaf, o'r *Sgrythurau*,
 heb na 'chwanegiad nac esponiad: eithr y mae'r
 rhybudd neu'r gocheliad, a roddir yn ei diwedd,
 yn eglur-ddangos i'r darllenydd deallgar ac ystyri-
 ol, na fynnai ei chyfansoddwyr i neb ei deall
 mewn ystyr anghyttûn â *Phrynedigaeth gyffredinol*,
 a phossiblwydd iechydwrriaeth i bob dyn; o's amgen,
 yr wyf yn rhwydd yn cyfaddef na's medraf fi ddë-
 all pa beth a feddylir wrth y rhybudd gocheliadol
 yma.

Fe sonir yn yr *Erthygl* hon am *Ragluniaeth* i fy-
 wydd, eithr y *rhagluniaeth* yma a sylfaenwyd ar rag-
 wybodaeth Duw, yr hwn o'r dechreuad, mewn
 môdd annirnadwy i amherffeithrwydd y natur
 ddynol, sy'n rhag-weled ymddygiad meibion dyni-
 on, sef, ffydd ac ufudd-dod y naill, ac anghredi-
 niaeth

riaeth ac anufudd-dod y llall ; a'r hwn, yn ganlyn-ol, yn ôl ei ryfeddol rag-wybodaeth a gyfrif y naill yn *etholedig*, a'r llall yn *wrthodedig*, yn hir cyn eu bod felly yn weithredol, *gan alw y pethau nid ydynt fel pe byddent*, Rhuf. iv. 17.

Yn euraid Gadwyn iechydwriaeth dyn, a roddwyd i ni yn Rhuf. viii. 29, 30. y dorch neu'r fodrwy gyntaf yw *Rhag-wybodaeth Duw*, -- *Oblegid y rhai a rag-wybu, a rag-luniodd efe hefyd, i fod yn un ffurf a delw ei Fab ef, &c.*

Y mae'r *Erthygl* yn crybwyll hefyd am *Etholedigaeth* yng NGHRIST, yr hon pan lefarir am dani megis yr hyn a wnaed neu a derfynwyd o'r dechreuad, a seilir yn oestad ar *Ragwybodaeth Duw*; -- *Etholedigion* (medd St. Pedr) *yn ol rhag-wybodaeth Duw Dad, trwy sancteiddiad yr Yspryd*, 2 Pedr i. 2. -- *Daliwn sylw, -- Trwy sancteiddiad yr Yspryd!*

Pwy bynnag a ddalio fod cyflwr tragywyddol pob dyn wedi ei osod, ei ordeinio, a'i sefydlu yn anghyfnewidiol ac yn an-ocheladwy gan Dduw o'r dechreuad, a ddylai hefyd ddal (o's mynn efe fod yn gyffon ag ef ei hun,) ddarfod *galw, cyfiawnhau, a gogoneddu* yr *Etholedigion* oll o'r dechreuad; canys fe a leferir am y gweithredoedd hyn, megis wedi eu gwneuthur eifus, yn Rhuf. viii. 30. Ac, yn wir, felly y maent yn *Rhag-wybodaeth Duw*, yr hwn sydd yma yn *galw y pethau nid ydynt fel pe byddent*. Ond gwilied y darllenydd rhag camgymmeryd o hono yn y pwngc hwn, trwy dybied fod *Rhag-wybodaeth Duw* yn dinystrio neu'n lluddias *Rhydd-did ewylllys* dyn, gan wneuthur tragywyddol ddedwyddwch y naill, a thragywyddol annedwyddwch y llall o ddynol ryw, yn anghenrheidiol, yn dynghedfennol, ac yn an-ochel: canys nid oes mwy o reswm am dybied felly, nag y sydd am dybied mai rhagwybodaeth y Serydd yw achos y diffyg ar yr Haul; neu na's digwyddasai erioed ddiffyg ar y Goleuad hwnnw, oni buasai i'r Serydd, trwy gymmorth ei gelfyddyd, ei rag-weled ef.

O's camgymmerais yn yr *Ymosyniad* yma yng-
hylch barn *neu* ddaliad Eglwys *Loegr*, dangosod
rhyw un yn garedig, a phrofed yn eglur, fy ngham-
fyniad; a mi yn rhwydd a'i haddefaf: canys er
hoffed gennyf yr Eglwys, yn yr hon y'm bedyddi-
wyd; etto, onid yw fy nghalon yn fy nhwyllo yn
fawr, hoffach fyth gennyf y Gwirionedd.

II.

Y M O F Y N I A D

Am feddwol St. Pedr, yn yr hyn a ddywed efe, yn y drydedd Bennod o'i ail Epistol, ynghylch Ysgrifennadau St. Paul.

F E a ymddengys i'r neb a ddarlleno y Bennod hon yn ystyriol, mai diben, ergyd, ac amcan yr Apostol ynddi, ydoedd cadarnhâu ffydd, a chynnal gobaith, y Cristianogion yn ei ddyddiau ef, am ddyfodiad CRIST i'r Farn, yn erbyn y gwatwar-wyr y mae efe yn fonied am danynt, y rhai a ymrefymment yn y gwrthwyneb.

Er ategu, cyffuro, a diddanu y ffyddloniaid yn eu herlidiau a'u cystuddiau, nid oedd testun mwy cyffredin ac arferol yng ngeneuau yr Apostolion nâ dyfodiad CRIST i'r Farn, pan obrwyd y rhai erlidiedig, ac y cystuddid eu cystudd-wyr. 2 *Thess.* i. 6, 7, &c.

4. AP 54

Dyma'r athrawiaeth y mae gwatwar-wyr St. *Pedr* yn ei gwrthwynebu; hon yw'r athrawiaeth efangylaidd a fynnai'r ynyddion hynny ei gwrthbrofi, ei dadymchwelyd, a'i diddymmu. Eu gwrth-ddadl di-ystyrllyd, yn erbyn siccrwydd dyfodiad ein HARGLWYDD i'r Farn gyffredinol, a gymmerant oddi-wrth ei oed, ei ohiriant, a'i hwyr-frydigrwydd i ddyfod; gan ddywedyd yn watwarus ac yn anweddaidd am Fawrhydi y Nefoedd, ei fod yn oedi ei addewid; gan wyrog-arferu dioddefgarwch, ymaros, a hîr-amynedd Duw, megis rheswm yn erbyn ffyddlondeb ei addewid, a gwirionedd ei Ddadguddiad. Y mae St. *Pedr* yn ateb yr wrth-ddadl hon trwy ddangos, mai *Daioni* Duw sy'n peri iddo oedi dyfod i Farn; canys, medd

5

o
o
y
o
y
a
E
e
H
y
b
a
e

medd efe, *Nid ydyw'r Arglwydd yn oedi ei addewid (fel ymae rhai yn cyfrif oed), ond hir-ymarhous yw efe tu ag attom ni, heb ewyllysio bod neb yn golledig, ond dyfod o bawb i edifeirwch; Gwers 9. Megis pedywedafai, mewn geiriau eraill; "Nid rhyw anianol fufgrelli tymmer, nid eisiau cyd-ymdeimlad â chyflwr ei etholedigion cyftuddiedig, nid diffyg ymysgaroedd tofturi tu-ag at y rhai a ddioddefant erlidigaeth er mwyn ei enw, nid gwall caredigrwydd tu-ag at y duwiol a'r da, sy'n peri fod yr ARGWLWYDD yn oedi dyfod i farnu'r byd; nid un o'r pethau uchod yw achos ei hwyr-frydigrwydd ynghyflawniad ei addewid yn y pwngc hwn (fel y mae rhai mewn gwatwar, a rhai mewn anobaith, yn dywedyd), ond helaethrwydd ei amynedd a'i hir-ymaros tu-ag at bechaduriaid yn gyffredinol, gan wir-ewyllysio a gwrefog-ddymuno iechydwriaeth pawb o bob enw, grâdd, a sefyllfa; pawb, hyd yn oed y gwaethaf o ddynion a'r pennaf o bechaduriaid; trwy ddyfod o honynt oll i edifeirwch a newydd-deb buchedd, fel y dilëer eu pechodau cyn y delo dydd eu hymddangosiad ger ei fron."*

Y mae'r Apostol yn myned ym mlaen, yn y *Gwerf* nefaf, i ddangos ac i ofod allan ddiwedd neu ddinystr y byd, gan daer-annog pawb i sancteiddrwydd buchedd ac ymarweddiad tra disgwylient hynny beunydd, ac y *bryfient at ddyfodiad dydd Duw*, pan drefnid ac y sefydlid cyflwr pob un yn ddi-gyfnewid yn dragywydd. - Yn y 15fed wers, y mae efe yn eu haddysgu i feddwl ac ystyried, mai o wir ddymuniad neu ewyllysiad eu hiechydwriaeth y mae Duw yn cyd-ddwyn cyhyd â phechaduriaid, gan nad yw efe yn ewyllysio bod neb yn golledig, &c. yr hon athrawiaeth, o's credwn St. *Pedr*, a ellid ei darllain yn Ysgrifennadau ei anwyl frawd *Paul* hefyd, o herwydd ei fod ef yn ei holl *Epistolau* yn llefaru am dani; yn y rhai (medd efe) y mae rhyw bethau anhawdd eu deall, y rhai y mae yr annysgedig a'r anwaftad yn eu gwyrddroi, megis yr ysgrhythurau eraill, i'w dinystr eu hunain; Gwers 16. -- Yr ym-

ofyniad ydyw, Beth yw meddwl St. *Pedr* yn y geiriau hyn?

Mae'n eglur oddi-wrth yr hyn a ddywedwyd uchod, fod yr *ARGLWYDD* (ym marn St. *Pedr*) yn ewyllysio dysod o bawb i edifeirwch, neu mewn geiriau eraill, bod o bawb yn gadwedig; oni ddywedwn ni, gyd ag E. C. gynt, fod dwy ewyllys yn Nuw, *sef*, ewyllys ddadguddiedig ac ewyllys ddirgel; y ddadguddiedig, trwy yr hon y mae efe yn ewyllysio bod pob dyn gadwedig, 1 Tim. ii. 4. - - a'r ddirgel, trwy'r hon y mae efe yn ewyllysio dinystr a cholledigaeth y rhai a luniaethodd efe, o'r dechreuad, i'r farnedigaeth hon; neu ryw beth i'r ystyr anghyffon, gwrthun, a chabledus yma; canys, y mae talm o amfer er pan ddarllenais ffregod ac anghyffonedd y brygawthwr hwn.

Yr ymofynwr rhesymmol, ystyriol, a di-duedd, a genfydd yn eglur, pan ddarlleno y bennod hon, mai *Possibl* rwydd iechydwr iaeth i bob dyn, neu Fod yr *Arglwydd* yn ewyllysio dysod o bawb i edifeirwch, yw'r athrawiaeth y dywed yr Apostol *Pedr* fod ei anwyl frawd *Paul*, yn ol y doethineb a rodded iddo ef, yn ei holl *Epistolau* yn llefaru am dani; yn y rhai (*sef* yr *epistolau*) y mae rhyw bethau anhawdd eu deall ym mherthynas i'r gwirionedd hwn, (*i.e.* anhawdd i'r anwybodus a'r anghysfarwydd eu deall, oherwydd dyfnder doethineb yr hwn a'u hysgrifennodd) y rhai y mae'r annysgedig a'r anwaflad yn eu gwyr-droi, *sef* l yr ysgrythurau eraill, i'w dinystr eu hunain; *sef* yw hynny mewn geiriau eraill, - - " A'r *epistolau* hyn " y sy'n cynnwys yr athrawiaeth hon (*sef*, *Bod Duw* " ein Ceidwad yn ewyllysio bod pob dyn yn gadwedig, &c.), ynghyd â'r ysgrythurau eraill y sy'n cynnwys yr un athrawiaeth, y mae'r annysgedig a'r anwaflad yn eu gwyr-droi, ac yn eu dynyddu, trwy eu hesponiadau gwyr-geimion a chyfeiliornus, er peri iddynt yn annaturiol lefaru yn wrthwyneb i'w gwir a'u priod ystyr, gan dynnu arnynt eu hunain ddinystr tragwyddol, trwy eu barn gyfyng ac anghristnogaid,

hristnogaid, gan eu bod (hyd y gallont hwy) fel hyn yn cyfyngu diben ac arfaeth, ac yncwttogi rhinwedd, y Brynedigaeth Gristianogol, acyncau dynion allan o bosiblwydd iechydwriaeth. " - - O's nid hyn yw ystyr y geiriau uchod, beth ynte yw eu hystyr? mi a ewyllyfiwn wybod. - - Nid wyf yn ammau, na bydd pob un y sy'n fwy ei ofal a'i ymdawr am ymddiffyn ei farn a'i ddaliad ei hun, nag am olrhain a chael allan y gwirionedd (ac onid oes achos i ofni bod llawer o'r fâth yn y byd?) - - nid wyf yn ammau, meddaf, na bydd pob cyfryw un yn ddigon parod i lunio ystyr amgen i'r Geiriau eglur hyn o eiddo St. *Pedr*: eithr gocheled y cyfryw un, rhag na byddo hyn ddim amgen nâ gwrthod y goleuni i ymbalfalu mewn tywyllwch, - - rhag na byddo hyn ddim amgen nâ bwrw ymaith y gwirionedd i gofleidio amryfusedd, - - ddim amgen nâ gwyr-droi'r ysgrythurau i'w ddi-nystr ei hun.

O's rhyw un a ddygir, trwy'r *Ymofyniad* byrr ac ammherffaith hwn, yn ddi-duedd i chwilio ei ddaliad a dderbyniodd efe, ond odid, ym mabandod ei refwm, a dyfod o hono i weled a dëall mai cyfeiliornus ydyw; erfyniaf arno roddi gogoniant i Dduw trwy rwydd-gyfaddef ei gamfyniad, ac na oddefed i gywilydd gau ac ammhrydlon ei ddifeddiannu ef o'r trysor gwerth-fawr hwnnw, *sef* cydwybod dda; eithr dangosfed fawredd ei yspryd, ac uniondeb ei feddwl, trwy roddi ei farn amryfus yn aberth i gariad y gwirionedd; canys nid oes dim a ddengyswîrfawrwriaethgymmaintâ'r cyfryw hunan-ymwadiad: o'r tu arall nid oes amlyccach arwydd o yspryd cul a chyfyng, nid oes ficcrach argoel o feddwl gwael a distadl, nâ bod i'r hwn a argyoeddwyd o'i amryfusedd, oddef i gywilydd ei attal rhag dywedyd, " Myfi a gyfeiliornais. "

D I W E D D.

Eglurhâd yr ychydig eiriau anghyffredin i'w cael
yn yr Ymfyniadau, &c.

*An explication of the few words not of common use to
be met with in the Enquiries, &c.*

Amcan, ergyd, a thuedd-nod

Scope, end, and aim.

Anhawddgar

Un-amiable.

An-ochel, anocheladwy, ni's gellir ei ochel

Inevitable.

An-niddan, anhyfryd, anghyffurus

Uncomfortable.

Anian ac athrylith

Genius and disposition.

Bwrw hûd ar lygaïd un

To cast a mist before

one's eyes [as a juggler].

Cyn-amferol

Of, or existing from, ancient times.

Cyrrhaeddiad

Extent.

Deryw, darfu. Na dderyw i Dduw - - *That God
has not---*

Di-ammod, di-ammodol

Unconditional.

Di-ymwad, ni's gellir ei wadu

Undeniable.

Dyblygedd

Duplicity.

Gweddufach

More becoming.

Gwrthuni

Deformity.

Haedd-barch

Respectable.

Olrhain

To trace or find out.

Tynghedfennol

Fatal, determined by Fate.

Uniawn-fryd

Candid, unbiass'd.

Ymdawr

Concern.

Beiau'r Argraph-waſg.

*Tu-dalen 4. llinell 37. yn lle ddygionus, darllain
ddrygionus. Tu-dalen 20, llinell 18, yn lle trw'r, dar-
llian trwy'r. Tu-dalen 21. llinell 37. yn lle gwlltion,
darllain gwylltion. Tu-dalen 22. llinell 7. yn lle
farnedigaethau, darllain farnedigaethau. Tu-
dalen 23. llinell 11. yn lle ddiesgns, darllain ddiesgus.
Tu-dalen 30. llinell 11. yn lle gyffon, darllain gyn-
ffon. Tu-dalen 25. llinell 14. yn lle eu darllain ei.*

Ac, ond odid, eraill fân-feiau rai.

